ČABIANSKY KALENDÁR

na rok 2024

Ročník
šesťdesiaty prvý,
od znovuvydania tridsiaty druhý

Békešská Čaba

Zodpovedná redaktorka:
Hajnalka Krajčovičová
Na redigovaní Čabianskeho kalendára spolupracovali:
Zuzana Benková

Šéfredaktori:

Ročník 2017–2024	**Hajnalka Krajčovičová**
Ročník 2016	**Zuzana Benková**
Ročníky 2013–2015	**Alžbeta Hollerová Račková**
Ročníky 2006–2012	**Tünde Tušková**
Ročníky 2001–2005	**Anna Ištvánová**
Ročníky 1992–2000	**Helena Somogyiová**
Ročník 1991	**Helena Somogyiová** a **Anna Ištvánová**
Ročníky 1947–1948	**Michal Rohály**
Ročníky 1937–1946	**Michal Francisci**
Ročníky 1920–1936	**Ľudovít Žigmund Szeberényi**

Vydavateľ:
Čabianska organizácia Slovákov

Za vydanie zodpovedá:
Michal Lásik, predseda

Podporovatelia:
Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH
V ZAHRANIČÍ

Tlačiareň:
Progresszív Nyomda Kft.
Békešská Čaba, ul. Erkela č. 8
Tel.: +36-66-328-360
Zodpovedný vedúci:
I. Zoltán Kovács

Počet strán: 100
Náklad: 4 00 výtlačkov
HU ISSN 0866-1219

„Tak, ako dnes starý rok padá,
nech do Tvojho srdiečka šťastie sadá,
zabudni na bolesť a starosti
a preži ďalší rok v láske a radosti."

Redakcia Čabianskeho kalendára Vám želá šťastlivý nový rok!

Kalendárna časť

(Podsteny v čabianskych volebných okresoch, zost.: O. Kiszely)

Január

2024	*Podľa slovenského kalendára*	*Podľa maďarského kalendára*	*Slnko*	
			východ	západ
1. Pondelok	Nový rok, Štátny sviatok	Nový rok, Fruzsina	07:29	16:04
2. Utorok	Alexandra, Karina	Ábel	07:29	16:05
3. Streda	Daniela	Genovéva, Benjámin	07:29	16:06
4. Štvrtok	Drahoslav	Titusz, Leóna	07:29	16:07
5. Piatok	Andrea	Simon	07:29	16:08
6. Sobota	Traja králi, Antónia	Traja králi, Boldizsár	07:29	16:09
7. Nedeľa	Bohuslava	Attila, Ramóna	07:28	16:10
8. Pondelok	Severín	Gyöngyvér	07:28	16:11
9. Utorok	Alexej	Marcell	07:28	16:13
10. Streda	Dáša	Melánia	07:27	16:14
11. Štvrtok	Malvína	Ágota	07:27	16:15
12. Piatok	Ernest	Ernő	07:27	16:16
13. Sobota	Rastislav	Veronika	07:26	16:18
14. Nedeľa	Radovan	Bódog	07:25	16:19
15. Pondelok	Dobroslav	Lóránd, Lóránt	07:25	16:20
16. Utorok	Kristína	Gusztáv	07:24	16:22
17. Streda	Nataša	Antal, Antónia	07:24	16:23
18. Štvrtok	Bohdana	Piroska	07:23	16:24
19. Piatok	Drahomíra, Mário	Sára, Márió	07:22	16:26
20. Sobota	Dalibor	Fábián, Sebestyén	07:21	16:27
21. Nedeľa	Vincent	Ágnes	07:20	16:29
22. Pondelok	Zora	Vince, Artúr	07:19	16:30
23. Utorok	Miloš	Zelma, Rajmund	07:19	16:32
24. Streda	Timotej	Timót	07:18	16:33
25. Štvrtok	Gejza	Pál	07:17	16:35
26. Piatok	Tamara	Vanda, Paula	07:15	16:36
27. Sobota	Bohuš	Angelika	07:14	16:38
28. Nedeľa	Alfonz	Károly, Karola	07:13	16:39
29. Pondelok	Gašpar	Adél	07:12	16:41
30. Utorok	Ema	Martina	07:11	16:42
31. Štvrtok	Emil	Marcella, Gerda	07:10	16:44

„Čaba je pekné mesto…"
• Symboly nielen slovenskej, ale aj celej Čaby:
naše evanjelické chrámy, strážiace naše mesto.
• Foto: A-Team

Február

2024	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Štvrtok	Tatiana	Ignác	07:10	16:44
2. Piatok	Hromnice, Erik, Erika	Hromnice, Karolina, Aida, ev. Mária	07:08	16:46
3. Sobota	Blažej	Balázs	07:07	16:47
4. Nedeľa	Veronika	Ráhel, Csenge	07:06	16:49
5. Pondelok	Agáta	Ágota, Ingrid	07:04	16:50
6. Utorok	Dorota	Dorottya, Dóra	07:03	16:52
7. Streda	Vanda	Tódor, Rómeo	07:01	16:53
8. Štvrtok	Zoja	Aranka	07:00	16:55
9. Piatok	Zdenko	Abigél, Alex	06:59	16:57
10. Sobota	Gabriela	Elvira	06:57	16:58
11. Nedeľa	Dezider	Bertold, Marietta	06:55	17:00
12. Pondelok	Perla	Lívia, Lídia	06:54	17:01
13. Utorok	Arpád	Ella, Linda	06:52	17:03
14. Streda	Deň zaľúbených, Valentín	Deň zaľúbených, Bálint, Valentin	06:51	17:04
15. Štvrtok	Pravoslav	Kolos, Georgina	06:48	17:07
16. Piatok	Ida, Liana	Julianna, Lilla	06:46	17:09
17. Sobota	Miloslava	Donát	06:45	17:10
18. Nedeľa	Jaromír	Bernadett	06:43	17:12
19. Pondelok	Vlasta	Zsuzsanna	06:41	17:13
20. Utorok	Lívia	Aladár, Álmos	06:39	17:15
21. Streda	Eleonóra	Eleonóra	06:38	17:16
22. Štvrtok	Etela	Gerzson	06:36	17:18
23. Piatok	Roman, Romana	Alfréd	06:34	17:19
24. Sobota	Priestupný deň	Elemeér	06:32	17:21
25. Nedeľa	Matej	Mátyás	06:30	17:22
26. Pondelok	Frederik, Frederika	Géza	06:29	17:24
27. Utorok	Viktor	Edina	06:27	17:26
28. Streda	Alexander	Ákos, Bátor	06:25	17:27
29. Štvrtok	Zlatica	Elemér	06:23	17:29

Dvojjazyčná tabuľa
• V Čabe sú pri každej hlavnej ceste umiestnené dvojjazyčné tabule, ktoré hlásajú prítomnosť tu žijúcich Slovákov.
• Foto: Kyslo

Marec

2024	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Piatok	Albín	Albin	06:21	17:30
2. Sobota	Anežka	Lujza	06:19	17:32
3. Nedeľa	Bohumil, Bohumila	Kornélia	06:17	17:33
4. Pondelok	Kazimír	Kázmér	06:15	17:34
5. Utorok	Fridrich	Adorján, Adrián	06:13	17:36
6. Streda	Radoslav, Radoslava	Leonóra, Inez	06:11	17:37
7. Štvrtok	Tomáš	Tamás	06:10	17:39
8. Piatok	MDŽ, Alan, Alana	MDŽ, Zoltán	06:08	17:40
9. Sobota	Františka	Franciska, Fanni	06:06	17:42
10. Nedeľa	Bruno, Branislav	Ildikó	06:04	17:43
11. Pondelok	Angela, Angelika	Szilárd	06:02	17:45
12. Utorok	Gregor	Gergely	06:00	17:46
13. Streda	Vlastimil	Krisztián, Ajtony	05:58	17:48
14. Štvrtok	Matilda	Matild	05:56	17:49
15. Piatok	Svetlana	Štátny sviatok, Kristóf	05:54	17:51
16. Sobota	Boleslav	Henrietta	05:52	17:52
17. Nedeľa	Ľubica	Gertrúd, Patrik	05:50	17:53
18. Pondelok	Eduard	Sándor, Ede	05:48	17:55
19. Utorok	Jozef	József, Bánk	05:46	17:56
20. Streda	Víťazoslav, Klaudius	Klaudia	05:44	17:58
21. Štvrtok	Blahoslav	Benedek	05:42	17:59
22. Piatok	Beňadik	Beáta, Izolda	05:40	18:01
23. Sobota	Adrián	Emőke	05:38	18:02
24. Nedeľa	Kvetná Nedeľa, Gabriel	Kvetná Nedeľa, Gábor, Karina	05:35	18:03
25. Pondelok	Marian	Irén, Irisz	05:33	18:05
26. Utorok	Emanuel	Emánuel	05:31	18:06
27. Streda	Alena	Hajnalka	05:29	18:08
28. Štvrtok	Zelený štvrtok, Soňa	Zelený štvrtok, Gedeon, Johanna	05:27	18:09
29. Piatok	Veľký piatok, Miroslav	Veľký piatok, Auguszta	05:25	18:11
30. Sobota	Biela (Veľká) sobota, Vieroslava	Biela (Veľká) sobota, Zalán	05:23	18:12
31. Nedeľa	Veľkonočná Nedeľa, Benjamín	Veľkonočná Nedeľa, Árpád	05:21	18:13

Trhan
• Čabiansky trhan alebo dnes Námestie svätého Štefana je centrom nášho mesta už od znovuzaloženia Čaby.
• Foto: Magdolna Péli

Apríl

2024	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Pondelok	Veľkonočný pondelok, Hugo	Veľkonočný pondelok, Hugó	06:19	19:15
2. Utorok	Zita	Áron	06:17	19:16
3. Streda	Richard	Buda, Richárd	06:15	19:18
4. Štvrtok	Izidor	Izidor	06:13	19:19
5. Piatok	Miroslava	Vince	06:11	19:20
6. Sobota	Irena	Vilmos, Bíborka	06:09	19:22
7. Nedeľa	Zoltán	Herman	06:07	19:23
8. Pondelok	Albert	Dénes	06:05	19:25
9. Utorok	Milena	Erhard	06:04	19:26
10. Streda	Igor	Zsolt	06:02	19:27
11. Štvrtok	Július	Leó, Szaniszló	06:00	19:29
12. Piatok	Estera	Gyula	05:58	19:30
13. Sobota	Aleš	Ida	05:56	19:32
14. Nedeľa	Justína	Tibor	05:54	19:33
15. Pondelok	Fedor	Anasztázia, Tas	05:52	19:35
16. Utorok	Dana, Danica	Csongor	05:50	19:36
17. Streda	Rudolf	Rudolf	05:48	19:37
18. Štvrtok	Valér	Andrea, Ilma	05:46	19:39
19. Piatok	Jela	Emma	05:45	19:40
20. Sobota	Marcel	Tivadar	05:43	19:42
21. Nedeľa	Ervín	Konrád	05:41	19:43
22. Pondelok	Slavomír	Csilla, Noémi	05:39	19:44
23. Utorok	Vojtech	Béla	05:37	19:46
24. Streda	Juraj	György	05:36	19:47
25. Štvrtok	Marek	Márk	05:34	19:49
26. Piatok	Jaroslava	Ervin	05:32	19:50
27. Sobota	Jaroslav	Zita	05:30	19:51
28. Nedeľa	Jarmila	Valéria	05:29	19:53
29. Pondelok	Lea, Leo	Péter	05:27	19:54
30. Utorok	Anastázia	Katalin, Kitti	05:25	19:56

Kazinczy ulica
• Chvalabohu, ešte stovky podstenových domčekov stoja na Čabe.
Táto krásavica v „jesennom kabáte" napríklad na Kazinczyho ulici.
• Foto: Magdolna Péli

Máj

2024	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Streda	Sviatok práce	Sviatok práce, Fülöp, Jakab	05:24	19:57
2. Štvrtok	Žigmund	Zsigmond	05:22	19:58
3. Piatok	Galina	Timea, Irma	05:21	20:00
4. Sobota	Florián	Mónika, Flórián	05:19	20:01
5. Nedeľa	Lesia, Lesana	Deň matiek, Györgyi, Adrián	05:18	20:02
6. Pondelok	Hermína	Ivett, Frida	05:16	20:04
7. Utorok	Monika	Gizella	05:15	20:05
8. Streda	Deň víťazstva, Ingrida	Mihály	05:13	20:07
9. Štvrtok	Roland	Gergely	05:12	20:08
10. Piatok	Viktória	Ármin, Pálma	05:10	20:09
11. Sobota	Blažena	Ferenc	05:09	20:10
12. Nedeľa	Deň matiek, Pankrác	Pongrác	05:08	20:12
13. Pondelok	Servác	Szervác, Imola	05:06	20:13
14. Utorok	Bonifác	Bonifác	05:05	20:14
15. Streda	Žofia, Sofia	Zsófia, Szonja	05:04	20:16
16. Štvrtok	Svetozár	Mózes, Botond	05:03	20:17
17. Piatok	Gizela	Paszkál	05:01	20:18
18. Sobota	Viola	Alexandra, Erik	05:00	20:19
19. Nedeľa	Turíce, Gertrúda	Turíce, Ivó, Milán	04:59	20:21
20. Pondelok	Turíce, Bernard	Turíce, Bernát, Felícia	04:58	20:22
21. Utorok	Zina	Konstantin	04:57	20:23
22. Streda	Júlia, Juliana	Júlia, Rita	04:56	20:24
23. Štvrtok	Želmíra	Dezső	04:55	20:25
24. Piatok	Ela	Eszter, Eliza	04:54	20:26
25. Sobota	Urban	Orbán	04:53	20:28
26. Nedeľa	Dušan	Deň detí, Fülöp, Evelín	04:52	20:29
27. Pondelok	Iveta	Hella	04:51	20:30
28. Utorok	Viliam	Emil, Csanád	04:51	20:31
29. Streda	Vilma	Magdolna	04:50	20:32
30. Štvrtok	Ferdinand	Janka, Zsanett	04:49	20:33
31. Piatok	Petra, Petronela	Angéla, Petronella	04:49	20:34

Vinice – Jamina
• Vinice je tá časť slovenskej Čaby,
ktorej maďarské meno Jamina tiež pochádza zo slovenského slova.
• Foto: Magdolna Péli

Jún

2024	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Sobota	MDD, Žaneta	Tünde	04:48	20:35
2. Nedeľa	Xénia, Oxana	Kármen, Anita	04:47	20:36
3. Pondelok	Karolína	Klotild	04:47	20:36
4. Utorok	Lenka	Bulcsú	04:46	20:37
5. Streda	Laura	Fatime	04:46	20:38
6. Štvrtok	Norbert	Norbert, Cintia	04:45	20:39
7. Piatok	Róbert	Róbert	04:45	20:40
8. Sobota	Medard	Medárd	04:45	20:40
9. Nedeľa	Stanislava	Félix	04:44	20:41
10. Pondelok	Margaréta	Margit, Gréta	04:44	20:42
11. Utorok	Dobroslava	Barnabás	04:44	20:42
12. Streda	Zlatko	Villő	04:44	20:43
13. Štvrtok	Anton	Antal, Anett	04:44	20:43
14. Piatok	Vasil	Vazul	04:44	20:44
15. Sobota	Vít	Jolán, Vid	04:44	20:44
16. Nedeľa	Deň otcov, Blanka, Bianka	Deň otcov, Jusztín	04:44	20:45
17. Pondelok	Adolf	Laura, Alida	04:44	20:45
18. Utorok	Vratislav	Arnold, Levente	04:44	20:46
19. Streda	Alfréd	Gyárfás	04:44	20:46
20. Štvrtok	Valéria	Rafael	04:44	20:46
21. Piatok	Alojz	Alajos, Leila	04:44	20:46
22. Sobota	Paulína	Paulína	04:44	20:46
23. Nedeľa	Sidónia	Zoltán	04:45	20:47
24. Pondelok	Ján	Iván	04:45	20:47
25. Utorok	Olívia, Tadeáš	Vilmos	04:46	20:47
26. Streda	Adriána	János, Pál	04:46	20:47
27. Štvrtok	Ladislav, Ladislava	László	04:46	20:47
28. Piatok	Beáta	Levente, Irén	04:47	20:47
29. Sobota	Peter, Pavol, Petra	Péter, Pál	04:47	20:46
30. Nedeľa	Melánia	Pál	04:48	20:46

Furiš

• Bývalé kráľovstvo prepelíc, teraz jedna z najúrodnejších oblastí Čaby, kde tiež stoja krásne slovenské podstenové domy.

• Foto: Magdolna Péli

Júl

2024	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Pondelok	Diana	Tihamér, Annamária	04:49	20:46
2. Utorok	Berta	Ottó	04:49	20:46
3. Streda	Miloslav	Kornél, Soma	04:50	20:45
4. Štvrtok	Prokop	Ulrik	04:51	20:45
5. Piatok	Sviatok svätého Cyrila	Deň Slovákov v Maďarsku, Emese, Sarolta	04:51	20:45
6. Sobota	a Metoda,	Csaba	04:52	20:44
7. Nedeľa	Cyril, Metod	Deň Slovákov v Maďarsku,	04:53	20:44
8. Pondelok	Emese, Sarolta	04:51	04:54	20:43
9. Utorok	Patrik, Patrícia	Csaba	04:55	20:43
10. Streda	Oliver	Apollónia	04:56	20:42
11. Štvrtok	Ivan	Ellák	04:56	20:41
12. Piatok	Lujza	Lukrécia	04:57	20:41
13. Sobota	Amália	Amália	04:58	20:40
14. Nedeľa	Milota	Nóra, Lili	04:59	20:39
15. Pondelok	Nina	Izabella, Dalma	05:00	20:38
16. Utorok	Margita	Jenő	05:01	20:38
17. Streda	Kamil	Őrs, Stella	05:02	20:37
18. Štvrtok	Henrich	Henrik, Roland	05:04	20:36
19. Piatok	Drahomír	Valter	05:05	20:35
20. Sobota	Bohuslav	Endre, Elek	05:06	20:34
21. Nedeľa	Kamila	Frigyes	05:07	20:33
22. Pondelok	Dušana	Emília	05:08	20:32
23. Utorok	Ilja, Eliáš	Illés	05:09	20:31
24. Streda	Daniel	Dániel, Daniella	05:10	20:29
25. Štvrtok	Magdaléna	Magdolna	05:12	20:28
26. Piatok	Oľga	Lenke	05:13	20:27
27. Sobota	Vladimír	Kinga, Kincső	05:14	20:26
28. Nedeľa	Jakub	Kristóf, Jakab	05:15	20:25
29. Pondelok	Anna, Hana	Anna, Anikó	05:16	20:23
30. Utorok	Božena	Olga, Liliána	05:18	20:22
31. Streda	Krištof	Szabolcs	05:19	20:21

Fíneš

• V bývalom raji čabianskych slovenských záhradkárov sa ešte stále nájdu prekrásne verandy, ktoré ďalej hlásajú pracovitosť Fínešanov.

• Foto: Kyslo

August

2024	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Štvrtok	Božidara	Boglárka	05:20	20:19
2. Piatok	Gustáv	Lehel	05:21	20:18
3. Sobota	Jerguš	Hermína	05:23	20:16
4. Nedeľa	Dominika, Dominik	Domonkos, Dominika	05:24	20:15
5. Pondelok	Hortenzia	Krisztina	05:25	20:13
6. Utorok	Jozefína	Berta, Bettina	05:27	20:12
7. Streda	Štefánia	Ibolya	05:28	20:10
8. Štvrtok	Oskar	László	05:29	20:09
9. Piatok	Ľubomíra	Emőd	05:31	20:07
10. Sobota	Vavrinec	Lőrinc	05:32	20:05
11. Nedeľa	Zuzana	Zsuzsanna, Tiborc	05:33	20:04
12. Pondelok	Darina	Klára	05:35	20:02
13. Utorok	Ľubomír	Ipoly	05:36	20:00
14. Streda	Mojmír	Marcell	05:37	19:59
15. Štvrtok	Marcela	Mária	05:39	19:57
16. Piatok	Leonard	Ábrahám	05:40	19:55
17. Sobota	Milica	Jácint	05:41	19:53
18. Nedeľa	Elena, Helena	Ilona	05:43	19:52
19. Pondelok	Lýdia	Huba	05:44	19:50
20. Utorok	Anabela	Sviatok sv. Štefana, István	05:45	19:48
21. Streda	Jana	Sámuel, Hajna	05:47	19:46
22. Štvrtok	Tichomír	Menyhért, Mirjam	05:48	19:44
23. Piatok	Filip	Bence	05:49	19:43
24. Sobota	Bartolomej	Bertalan	05:51	19:41
25. Nedeľa	Ľudovít	Lajos, Patrícia	05:52	19:39
26. Pondelok	Samuel	Izsó	05:53	19:37
27. Utorok	Silvia	Gáspár	05:55	19:35
28. Streda	Augustín	Ágoston	05:56	19:33
29. Štvrtok	Výročie SNP, Nikola, Nikolaj	Beatrix, Erna	05:57	19:31
30. Piatok	Ružena	Rózsa	05:59	19:29
31. Sobota	Nora	Erika, Bella	06:00	19:27

Veľká Marasť
• To, čo zničila veľká povodeň vo Veľkej Marasti v roku 1888, znovu postavili pracovití slovenskí sedliaci.
• Foto: B. Liker

September

2024	*Podľa slovenského kalendára*	*Podľa maďarského kalendára*	*Slnko*	
			východ	západ
1. Nedeľa	Deň Ústavy SR, Drahoslava	Egyed, Egon	06:01	19:25
2. Pondelok	Linda	Rebeka, Dorina	06:03	19:23
3. Utorok	Belo	Hilda	06:04	19:21
4. Streda	Rozália	Rozália	06:05	19:19
5. Štvrtok	Regina	Viktor, Lőrinc	06:07	19:17
6. Piatok	Alica	Zakariás	06:08	19:15
7. Sobota	Marianna	Regina	06:09	19:13
8. Nedeľa	Miriama	Mária, Adrienn	06:11	19:11
9. Pondelok	Martina	Ádám	06:12	19:09
10. Utorok	Oleg	Nikolett, Hunor	06:13	19:07
11. Streda	Bystrík	Teodóra	06:15	19:05
12. Štvrtok	Mária	Mária	06:16	19:03
13. Piatok	Ctibor	Kornél	06:17	19:01
14. Sobota	Ľudomil	Szeréna, Roxána	06:19	18:59
15. Nedeľa	Sedembolestná Panna Mária, Jolana	Sedembolestná Panna Mária, Enikő, Melitta	06:20	18:57
16. Pondelok	Ľudmila	Edit	06:21	18:55
17. Utorok	Olympia	Zsófia	06:23	18:53
18. Streda	Eugénia	Diana	06:24	18:51
19. Štvrtok	Konštantín	Vilhelmina	06:25	18:49
20. Piatok	Ľuboslav, Ľuboslava	Friderika	06:27	18:47
21. Sobota	Matúš	Máté, Mirella	06:28	18:45
22. Nedeľa	Móric	Móric	06:29	18:43
23. Pondelok	Zdenka	Tekla	06:31	18:40
24. Utorok	Ľuboš, Lubor	Gellért, Mercédesz	06:32	18:38
25. Streda	Vladislav	Eufrozina, Kende	06:33	18:36
26. Štvrtok	Edita	Jusztina	06:35	18:34
27. Piatok	Cyprián	Adalbert	06:36	18:32
28. Sobota	Václav	Vencel	06:37	18:30
29. Nedeľa	Michal, Michaela	Mihály	06:39	18:28
30. Pondelok	Jarolím	Jeromos	06:40	18:26

Malá Marasť
• V Malej Marasti sa skrýva sálaš starej čabianskej katolíckej rodiny Petrovszkých, ktorý bol kompletne obnovený v roku 2023.
• Foto: Magdolna Péli

Október

2024	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Utorok	Arnold	Malvin	06:42	18:24
2. Streda	Levoslav	Petra	06:43	18:22
3. Štvrtok	Stela	Helga	06:44	18:20
4. Piatok	František	Ferenc	06:46	18:18
5. Sobota	Viera	Aurél	06:47	18:16
6. Nedeľa	Natália	Brúnó, Renáta	06:48	18:14
7. Pondelok	Eliška	Amália	06:50	18:12
8. Utorok	Brigita	Koppány	06:51	18:10
9. Streda	Dionýz	Dénes	06:53	18:08
10. Štvrtok	Slavomíra	Gedeon	06:54	18:06
11. Piatok	Valentína	Brigitta	06:55	18:04
12. Sobota	Maximilián	Miksa	06:57	18:03
13. Nedeľa	Koloman	Kálmán, Ede	06:58	18:01
14. Pondelok	Boris	Helén	07:00	17:59
15. Utorok	Terézia	Teréz	07:01	17:57
16. Streda	Vladimíra	Gál	07:03	17:55
17. Štvrtok	Hedviga	Hedvig	07:04	17:53
18. Piatok	Lukáš	Lukács	07:06	17:51
19. Sobota	Kristián	Nándor	07:07	17:49
20. Nedeľa	Vendelín	Vendel	07:08	17:48
21. Pondelok	Uršuľa	Orsolya	07:10	17:46
22. Utorok	Sergej	Előd	07:11	17:44
23. Streda	Alojza	Štátny sviatok, Gyöngyi	07:13	17:42
24. Štvrtok	Kvetoslava	Salamon	07:14	17:41
25. Piatok	Aurel	Blanka, Bianka	07:16	17:39
26. Sobota	Demeter	Dömötör	07:17	17:37
27. Nedeľa	Sabína	Szabina	07:19	17:36
28. Pondelok	Dobromila	Simon, Szimonetta	06:20	16:34
29. Utorok	Klára	Nárcisz	06:22	16:32
30. Streda	Šimon, Simona	Alfonz	06:23	16:31
31. Štvrtok	Aurélia	Farkas	06:25	16:29

Meder
• Evanjelická modlitebnica v Mederi z roku 1968,
ktorá by sa podľa pôvodných plánov mala podobať na Veľký chrám.
• Foto: Kyslo

November

2024	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Piatok	Sviatok všetkých svätých, Denis, Denisa	Sviatok všetkých svätých, Marianna	06:26	16:28
2. Sobota	Pamiatka zosnulých	Pamiatka zosnulých, Achilles	06:28	16:26
3. Nedeľa	Hubert	Győző	06:29	16:25
4. Pondelok	Karol	Károly	06:31	16:23
5. Utorok	Imrich	Imre	06:32	16:22
6. Streda	Renáta	Lénárd	06:34	16:20
7. Štvrtok	René	Rezső	06:35	16:19
8. Piatok	Bohumír	Zsombor	06:37	16:17
9. Sobota	Teodor	Tivadar	06:38	16:16
10. Nedeľa	Tibor	Réka	06:40	16:15
11. Pondelok	Martin, Maroš	Márton	06:41	16:14
12. Utorok	Svätopluk	Jónás, Renátó	06:43	16:12
13. Streda	Stanislav	Szilvia	06:44	16:11
14. Štvrtok	Irma	Aliz	06:46	16:10
15. Piatok	Leopold	Albert, Lipót	06:47	16:09
16. Sobota	Agnesa	Ödön	06:49	16:08
17. Nedeľa	Štátny sviatok, Klaudia	Hortenzia, Gergő	06:50	16:07
18. Pondelok	Eugen	Jenő	06:51	16:06
19. Utorok	Alžbeta	Erzsébet	06:53	16:05
20. Streda	Félix	Jolán	06:54	16:04
21. Štvrtok	Elvíra	Olivér	06:56	16:03
22. Piatok	Cecília	Cecília	06:57	16:02
23. Sobota	Klement	Kelemen, Klementína	06:59	16:01
24. Nedeľa	Emília	Emma	07:00	16:00
25. Pondelok	Katarína	Katalin	07:01	16:00
26. Utorok	Kornel	Virág	07:03	15:59
27. Streda	Milan	Virgil	07:04	15:58
28. Štvrtok	Henrieta	Stefánia	07:05	15:58
29. Piatok	Vratko	Taksony	07:06	15:57
30. Sobota	Ondrej, Andrej	András, Andor	07:08	15:57

26

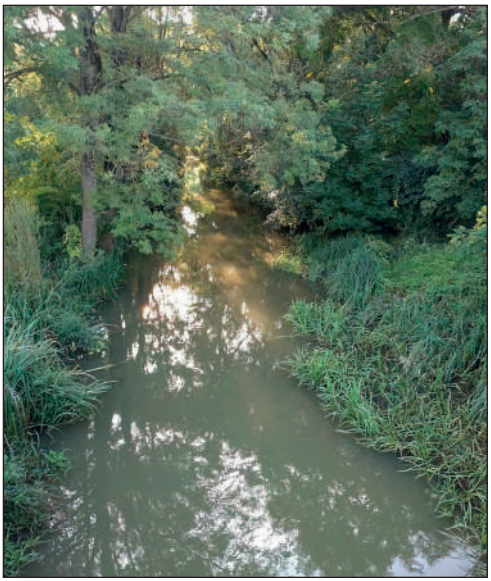

Kereš
• Kereš pri Veseľskom moste,
kde naši predkovia začali kopať svoju čabiansku rieku ešte v roku 1772.
• Foto: Kyslo

December

2024	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Nedeľa	Edmund	Elza	07:09	15:56
2. Pondelok	Bibiána	Melinda, Vivien	07:10	15:56
3. Utorok	Oldrich	Ferenc, Olivia	07:11	15:55
4. Streda	Barbora, Barbara	Borbála, Barbara	07:12	15:55
5. Štvrtok	Oto	Vilma	07:13	15:55
6. Piatok	Mikuláš	Miklós	07:15	15:55
7. Sobota	Ambróz	Ambrus	07:16	15:54
8. Nedeľa	Marína	Mária	07:17	15:54
9. Pondelok	Izabela	Natália	07:18	15:54
10. Utorok	Radúz	Judit	07:19	15:54
11. Streda	Hilda	Árpád	07:19	15:54
12. Štvrtok	Otília	Gabriella	07:20	15:54
13. Piatok	Lucia	Luca, Otilia	07:21	15:54
14. Sobota	Branislava, Bronislava	Szilárda	07:22	15:54
15. Nedeľa	Ivica	Valér	07:23	15:55
16. Pondelok	Albína	Etelka, Aletta	07:24	15:55
17. Utorok	Kornélia	Lázár, Olimpia	07:24	15:55
18. Streda	Sláva	Deň národností, Auguszta	07:25	15:55
19. Štvrtok	Judita	Viola	07:25	15:56
20. Piatok	Dagmara	Teofil	07:26	15:56
21. Sobota	Bohdan	Tamás	07:27	15:57
22. Nedeľa	Adela	Zénó	07:27	15:57
23. Pondelok	Nadežda	Viktória	07:27	15:58
24. Utorok	Štedrý deň, Adam a Eva	Štedrý deň, Ádám, Éva	07:28	15:58
25. Streda	1. sviatok vianočný	1. sviatok vianočný, Eugénia	07:28	15:59
26. Štvrtok	2. sviatok vianočný, Štefan	2. sviatok vianočný, István	07:28	16:00
27. Piatok	Filoména	János	07:29	16:01
28. Sobota	Ivana, Ivona	Kamilla	07:29	16:01
29. Nedeľa	Milada	Tamás, Tamara	07:29	16:02
30. Pondelok	Dávid	Dávid	07:29	16:03
31. Utorok	Silvester	Szilveszter	07:29	16:04

SLOVENSKÉ VOĽBY!

SLOVÁCI! SLOVENKY!

V roku 2024 registrujme sa do slovenského volebného zoznamu, kto to ešte neurobil, a potom na komunálnych voľbách hlasujme všetci za kandidátov do Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba!

KOMUNÁLNE VOĽBY
09. júna 2024

Viac informácií nájdete na stránke Čabianskej organizácie Slovákov a osobne v Dome slovenskej kultúry pred voľbami

Milý čitateľ,

dejiny sa budujú dennodenne. Tematikou tohtoročného kalendára sú paralely. Vyskytujú sa pri výročiach, v medziľudských vzťahoch alebo vyplývajú z číreho, jednoduchého slovného spojenia, resp. z viacvýznamovosti slov.

Ale jedno ich spája. Dotyk slovenskej komunity čabianskeho chotára. Tie hlboko zasadené semená našich predkov, ich životaschopnosť a charakteristické črty, skrývajúce sa klíčky našich dejín a dedičstva, ktoré sa v nových šatách objavujú krok za krokom, z roka na rok, aj po desaťročiach, ba aj stáročiach prostredníctvom jednotlivcov nových generácií našej krajanskej komunity. A tak sa náš strom života so silnými koreňmi rozvetvuje novými vetvami a plodmi. Tie potom pri posilnení a zarodení prastromu, ktorý je vzorom a zdrojom nášho dedičstva, zas rozsypú svoje semená a zasadia nádej do budúcnosti, odovzdajú hodnoty a skúsenosti našej komunity. Tak pozrime sa, milí čitatelia, na niektoré hodnoty našich dejín, ako aj na paralely so súčasným životom slovenskej komunity čabianskeho chotára.

Hajnalka Krajcsovics

Paralela v znamení tridsiatky

Keďže 30. výročie samostatnosti novodobej Slovenskej republiky pripadlo na úplný začiatok roka 2023, pripomenuli sme si ho už v predošlom čísle Čabianskeho kalendára, ktorý vyšiel koncom roka 2022, teda tesne pred výročím. No toto výročie nevynecháme ani v tomto čísle, veď spomienky sa medzi Slovákmi oživujú v tomto roku. Teraz by sme sa naň chceli pozrieť zo strany umenia. Po decembrovom slovenskom klavírnom koncerte sme rok 2023 začali v Dome slovenskej kultúry výstavou fotografií Slovenska – zábermi prírody, pamätihodností, rekreačných centier, ale aj budov a moderných stavieb našej materskej krajiny. Fotografie nám poskytol Generálny konzulát SR v Békešskej Čabe. Dostali sme od nich aj publikáciu Slovensko v dielach Slovenskej národnej galérie a mne napadlo, že i my tu na Čabe máme galériu slovenských diel. Umelecká beseda Slovenska darovala v roku 1993 mestu Békešská Čaba 55 diel súčasných slovenských výtvarných umelcov. (Stalo sa tak vďaka iniciatíve maliara – Čabäna Juraja Ezüsta, ktorý vnímal tento krok ako reakciu na aktivitu Galérie súčasných maďarských umelcov v Dunajskej Strede.) Medzi dielami sú aj maľby slovenského kraja. V roku 2008 sme ich vystavili v DSK, ako aj počas nášho národnostného festivalu V pokoji a mieri v roku 2015. Diela má na starosti Múzeum Mihálya Munkácsyho (predtým Jankayho galéria) a my, čabianski Slováci, sme ich sprístupnili na našej webovej stránke www.slovak.hu. Napokon sme navrhli Celoštátnej slovenskej samospráve, aby ich umiestnila v budove kostola Slovákov v Budapešti. V kalendári nájdete maľbu Anny Galkovej Kysucká madona, ktorá na našich stránkach symbolicky stráži a spája slovenský národ.

Anna Galková: Kysucká madona

Ale postupujme ďalej, prekročme hranice! Čo priniesla tridsiatka našim krajanom v Maďarsku? Vážna téma, veď pred tridsiatimi rokmi bol prijatý prvý národnostný zákon, Zk. LXXVII z 1993, ktorý umožnil vznik systému menšinových samospráv a inštitúcií. A ako sa dotkol krajanskej komunity v Békešskej Čabe?

Od tých čias funguje Slovenská samospráva župného mesta Békešskej Čaby nepretržite dodnes. Prevádzkuje oblastný dom (rok 1961 – rozhodnutie mesta o jeho vytvorení, 20. 08. 1972 odovzdanie do správy, vo vlastníctve od 01. 01. 2001), otvára priestor na spolčovanie krajanov (od roku 2006 – Áchimova sieň), zastupuje záujmy Slovákov, vydáva publikácie (niektoré aktivity sa prerušili: slovenské správy v miestnej TV, slovenské správy v miestnych novinách Csabai Mérleg, predplatenie Ľudových novín aktívnym členom, poďakovanie pedagógom vyučujúcim slovenčinu). Základná informácia: do samospráv delegujú poslancov občianske spolky. Zákon sa týka aj inštitucionálnych zariadení. Slovenské inštitúcie na území Békešskej Čaby sú: Slovenské gymnázium, základná škola, materská škola a kolégium (založené v školskom roku 1946-47, rok nefungovalo a znovu otvorilo bránu v r. 1949); Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku (od 1990); Generálny konzulát SR (od r. 2001); Regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku (od 2004); Pedagogické metodické centrum Slovákov v Maďarsku (od 2013), ktoré v r. 2023 oslávi 10. výročie svojho založenia

Národnostný zákon a jeho vplyv na národnostný život nám podrobne opíše v ďalšom článku Anton Paulik, parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku.

Ale nezabúdajme, že spoločenský systém Slovákov v Maďarsku stojí na viacerých nohách. Okrem národnostných samospráv vznikli na základe Zk. II. z 1989 O právach spolčovania občianske spolky. Zo slovenských občianskych združení, ako aj nadácií Slovákov, ktoré pôsobia v Čabe, môžeme spomenúť Čabiansku organizáciu Slovákov (od roku 1989 pobočka Zväzu Slovákov v Maďarsku, od roku 1995 samostatne zaregistrovaný neziskový krajanský občiansky spolok), Organizáciu slovenskej mládeže v Maďarsku (1989), Nadáciu slovenskej školy a kolégia a Čaba300 (od 2019).

A keďže sme pri spoločenstve, do nášho čabianskeho regiónu patrí osada obývaná Slovákmi, ktorá oslavuje 30. výročie svojej samostatnosti. Zoznámte sa s ňou!

Čabasabady je najmladšou osadou župy Békéš. Samostatnou obcou sa stala 01. 07. 1993 – vtedy na jej území fungoval nižší stupeň základnej školy, čo bolo podmienkou osamostatnenia. Leží 18 km od Békešskej Čaby, ku ktorej predtým patrila. Počet obyvateľov nedosahuje 500 osôb, z toho k Slovákom sa priznáva 70 jedincov (zdroj:sčít.ľudu 2022). Zvonica (Szelekovszki László 1995) sa stala symbolom obce, hoci obec nemá kostol. Zvon je darom čabianskej evanjelickej cirkvi a odbíja čas trikrát denne. V čase znovuosídlenia župy Békéš prišli prví usadlíci z Hradišťa, na počesť čoho vytvorili vo dvore samosprávy pamätný park Na pamiatku predkov – Őseink emlékére.

Slovenská osveta v obci: V bývalej sálašskej škole sa realizujú kultúrne podujatia v úzkej spolupráci s osadou, miestnou slovenskou samosprávou fungujúcou od roku 1994 a v roku 1997 zaregistrovanou miestnou organizáciou, zoskupujúcou viac sekcií, medzi inými aj slovenskú. Ich prvým kultúrnym telesom bol spevokol, ktorý v r. 2002 dostal od župnej samosprávy menšinové vyznamenanie. Ku spevokolu sa pridružili aj citaristi. V súčasnosti spevokol a citarová kapela nefungujú. V sídle slovenskej samosprávy je nainštalovaná výstava miestnej histórie aj dejín Hradišťa, slovenského družobného mesta Čabasabady. Slovenské podujatia sa organizujú striedavo medzi partnerskými obcami, každý rok aspoň raz pestujú spolu slovenskú kultúru a priateľstvo v Hradišti, a v Čabasabady tiež. Od roku 2005 organizácia vydáva dvojjazyčné obecné noviny Zrnko-Magocska a zriadila webovú stránku. V roku 2013 založila miestna slovenská samospráva cenu Za Slovákov v Čabasabady. Najvýznamnejšími podujatiami sú Deň jabĺk a Deň menšín, partnerstvo s dobrovoľnými hasičmi zo Spišskej Novej Vsi, s ktorými sa pravidelne zúčastňujú na detských hasičských pretekoch striedavo v Maďarsku a na Slovensku.

Aj ďalšia osada v čabianskom regióne oslavovala vlani svoje výročie osamostatnenia a v roku 2023 zorganizovala 10. slovenský folklórny festival. Tou osadou je Kétšoproň.

zostavila krhj
Zdroj: 2014 soc regionálny zošit

Národnostný zákon 2023 Prečo a ako bol modifikovaný?

Aj zákony majú svoju životnosť. Rodia sa síce na večné veky, avšak to, nakoľko ich obsah bude naozaj fungovať v reálnom živote, sa ukáže, keď vstúpia do platnosti, a nakoľko niektoré ich nariadenia v praxi fungujú inak, ako očakávali zákonodarcovia. Skôr či neskôr ich bude treba novelizovať. A tak sa to stalo aj s najdôležitejším zákonom z pohľadu národnostných komunít, so zákonom o právach národností.

Pôvodný text zákona bol prijatý krátko po ustanovení nového Základného zákona v roku 2011. Odvtedy sa však niekoľkokrát zmenili podmienky, za ktorých naše komunity, organizácie a samosprávy pôsobia. Nemenej ako jedenásťkrát bol modifikovaný aj samotný Základný zákon Maďarska. Keby sa nič iné za ten čas nestalo, aj v dôsledku ústavných zmien by bolo treba aspoň jedenásťkrát prezrieť všetky takzvané ústavné zákony, či sú v súlade s aktuálnym znením toho základného, medzi nimi aj spomínaný dvojtretinový národnostný zákon.

Základným cieľom národnostného zákona je, aby sformuloval podmienky na ochranu individuálnych a kolektívnych národnostných práv na rôznych úrovniach spoločensko-politického života. Široký okruh využívania týchto práv však zákon spája s určitým minimálnym počtom osôb, patriacich k danej komunite. Prameňom údajov o počte národnostných komunít má byť sčítanie obyvateľstva, uskutočnené obyčajne každých desať rokov.

Posledné obdobie nežičilo pokojnému vývoju spoločnosti. Najskôr sa v dôsledku svetovej pandémie posunul termín uskutočnenia cenzu, potom ako následok vojny v susedstve začali hromadne prúdiť obyvatelia Ukrajiny k svojim susedom, aj do Maďarska. Je síce pravda, že národnostné práva sa u nás viažu k maďarskému občianstvu, no mnohí z utečencov môžu mať aj takéto, navyše mnohí z nich majú tu nahlásené trvalé bydlisko, kde, ak majú záujem zapojiť sa do života miestnej národnostnej komunity, môžu poriadne zamiešať karty počas blížiacich sa národnostných volieb. Navyše náš národnostný zákon uznáva aj dvojitú národnostnú väzbu, čo znamená, že utečenci síce svoje maďarské občianstvo získali vďaka svojej maďarskej národnosti, zato nikto im neupiera právo hlásiť sa aj ku ktorejkoľvek zákonom uznávanej národnostnej komunite v Maďarsku.

Takže tých príčin, prečo siahať znovu k zmene obsahu niektorých predpisov menšinového zákona, bolo viac. Z nich však z nášho pohľadu najdôle-

žitejšia je, že výsledky sčítania obyvateľstva majú byť uverejnené až niekedy v novembri tohto roku, takže nám zostáva priveľmi krátky čas na prípravu národnostných volieb. A práve preto sme súhlasili s návrhom, aby sme sa pustili do urýchlenej modifikácie národnostného zákona.

Samotný proces zbierania návrhov zmien bol začatý v prvých mesiacoch tohto roku. Úrad premiéra vytvoril pracovnú skupinu na prípravu modifikácie, do ktorej pozvali aj predstaviteľov národností. Národnostný výbor parlamentu delegoval do tejto pracovnej skupiny predsedu výboru, hovorcu Chorvátov a mňa. Okrem nás sa na zasadnutiach zúčastnil aj predseda Celoštátnej samosprávy Bulharov ako delegát Zväzu celoštátnych národnostných samospráv.

Svoje návrhy predložili takmer všetky národnosti, vládne úrady a aj niektorí predstavitelia vlády. Tie potom pracovná skupina, ktorej členmi okrem nás boli aj predstavitelia všetkých dotknutých ministerstiev, selektovala. Po jednom sme hlasovali o tom, ktoré návrhy vieme podporiť a ktoré nie. Po niekoľkých mesiacoch zostalo spolu šestnásť bodov, z ktorých tým najdôležitejším zostával návrh o podmienkach volieb do miestnych národnostných samospráv.

Treba dodať, že v konečnom návrhu modifikácie zostali iba dva také body, ktoré navrhli predstavitelia národností. Ostatné boli návrhy vládnych úradov, ktoré mali upresniť niektoré nepresnosti predchádzajúcich noviel, alebo prichádzali zo strany vlády. O dôležitejšom bode pre nás som už písal, ten druhý návrh prichádzajúci z národnostného prostredia mal zaradiť medzi národnostné kultúrne ustanovizne aj národnostné divadlá, ktoré predtým medzi nimi nefigurovali. Pre upresnenie uvediem obsah zmien v § 56 zákona. Podľa teraz prijatej legislatívy môžu byť národnostné voľby vyhlásené vo všetkých obciach, v ktorých sa podľa údajov zo sčítania ľudu – ktoré by mali byť zverejnené na jeseň – prihlásilo k príslušnej národnosti najmenej 20 osôb a v ktorých bola v posledných voľbách zvolená a aj funkčná národnostná samospráva, príp. v ktorých pôsobí národnostná vzdelávacia inštitúcia.

Upresnenia, ktoré pochádzali zo strany vládnych úradov, sa týkali zmien vynútených modifikáciami niektorých iných zákonov, ako napríklad školského zákona či zákona o samosprávach. Tieto zmeny sú síce dôležité, ale za podstatné by som ich nehodnotil. Týkajú sa napríklad úpravy zverejnenia majetkových priznaní členov národnostných samospráv alebo počtu zvoliteľných radcov jednotlivých národnostných samospráv, výšky finančnej a nefinančnej odmeny členov a radcov národnostných samospráv, či odvolateľnosti podpredsedov celoštátnych národnostných samospráv. V neposlednom rade návrh

rieši aj možnosť preberania miestnych národnostných škôl do spravovania celoštátnych samospráv.

Celkovo táto modifikácia, ktorá podľa našich predstáv nemá byť v tomto volebnom cykle posledná, rieši najdôležitejšie úlohy aktuálne pred budúcoročnými voľbami do národnostných samospráv, čím sme vlastne dosiahli náš hlavný cieľ. Všetky ostatné zmeny by mali čas. Predsa si myslím, že krátko po budúcoročných voľbách bude treba znova si sadnúť aj s novozvolenými predsedami celoštátnych národnostných samospráv, aby sme sa pripravili na ďalšie kolo modifikácie národnostného zákona.

Anton Paulik, parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku

Rok 1848 – rok nádejí a sklamaní

Analýza Aprílových zákonov – prvej ústavy občianskeho Uhorska, a Žiadostí slovenského národa – koncepcie moderného, demokratického národa v rámci Uhorska.

Pred 175 rokmi, 11. apríla 1848, vstúpili do platnosti Aprílové konštitučné zákony. Mali 31 článkov a boli vlastne prvou občianskou ústavou Uhorska. Prerokúvané boli už od roku 1825 na stavovských snemoch, kde sa maďarská stredná šľachta snažila presadiť reformu stavovsko-feudálnej spoločnosti na ústavnú, občiansku spoločnosť v snahe zachovať svoju ekonomicko-politickú a spoločenskú vedúcu rolu aj v novom spoločensko-ekonomickom zriadení.

Zákonné články, reformy sa podarilo schváliť v konečnom znení pod tlakom vonkajších radikálnych revolučných udalostí. Lajosom Kossuthom predložené reformy schválila Dolná snemovňa 13. marca 1848 pod vplyvom pražskej a viedenskej revolúcie v obave z radikalizácie spoločnosti. Horná snemovňa, v ktorej mala prevahu konzervatívna vysoká šľachta a jej prominenti Széchenyi a Wesselényi, bola za umiernené reformy, väčšina Hornej snemovne prijala Kossuthom adresovaný návrh pod vplyvom revolúcii v Pešti 15. marca 1848, v ktorej plebejské vedenie hnutia Mladé Uhorsko presadzovalo občiansko-demokratické a republikánske požiadavky (12 bodov). Zákonné požiadavky podpísal a schválil v Primaciálnom paláci v Prešporku (dnešná Bratislava) panovník Ferdinand V. Habsburský, následne vymenoval aj prvú vládu zodpovednú snemu Lajosa Batthyánya (Kossuth v liste P. Vasvárimu razantne naznačil, že udalosti sa budú diať cestou reforiem, a nie radikalizmu Mladého Uhorska!).

Ústavné zákony sa zaoberali:

A) zmenou spoločensko-ekonomického zriadenia, modernizáciou – prechodom od feudalizmu ku kapitalizmu v ekonomike, spoločnosti (občianska spoločnosť) a politike (zastupiteľský systém),

B) zmenou štátoprávneho postavenia Uhorska – vzťahu Rakúska a Uhorska, vzťahu k Habsburgovcom,

C) zákony sa vôbec nezaoberali vzťahom Maďarov, ktorí tvorili menšinu v Uhorsku, k iným národom (Chorváti, Slováci) a národnostiam (Rumuni, Nemci, Srbi atď. – 12 národností).

Vedúcou silou reforiem, prechodu z feudalizmu ku kapitalizmu bola STREDNÁ LIBERÁRLNA ŠĽACHTA, jej ideológiou bol liberálny nacionalizmus.

A)

Zákony o zrušení poddanstva – reformy slúžiace modernizácii kapitalistickej premeny: odstránili robotu, cirkevný desiatok, zemepanský deviatok a dary, iné povinnosti. Nezrušili desiatok z viniča, poplatky za trhy, krčmy, mlyny.

Bol zavedený povinný večitý výkup z poddanstva za štátne odškodné (ktoré plánovali hradiť statkárom zo zisku a predaja erárnych majetkov), ale len pre urbariálnych poddaných majúcich usadlosť, ktorú teraz dostali do vlastníctva a získali voľné občianske vlastníctvo, môžu ho aj predať. Z poddaných sa stali slobodní roľníci. Takto okolo 40-46% poddaných dostalo spolu 10,3 milión jutár pôdy.

Želiari, 54-60% poddaných, nedostali žiadnu pôdu. (Z nich 43% mali len extravilán = želiari bez domu, 40% malo len intravilán = dom, 17% nemalo nič.) Tieto vrstvy bývalých poddaných sa pre statkárov stali voľnou pracovnou silou.

Agrárna reforma – delenie pôdy – *nebola*, takú chceli M. Táncsics a Ľ. Štúr! Ani tí nedostali pôdu, ktorí pracovali na majeroch, na pastviskách, kopaniciach, vo viniči alebo im násilím zobrali pôdu, pastviny, lesy.

Statkári: zo zemepánov sa stali statkári. Poddaných oslobodili povinne, tých, ktorí mali usadlosť, za odškodné. Takto získali *pracovnú silu*. Takto zostal vo väčšine systém veľkostatkov a statkov, plánované odškodné by pre nich bolo kapitálom na modernizáciu a mzdy pracovnej sily. Vznikli by tak základy kapitalizácie poľnohospodárstva.

Zrušili zákon o dedovizni – o nescudziteľnosti pôdy – preto statkári mohli dostať ÚVER na hypotéku (jelzálog) —> mohli modernizovať veľkostatky.

Zaviedli progresívne všeobecné zdanenie (podľa majetku a príjmu).

<u>*Zmeny v spoločnosti a politike*</u>

(Tiež slúžili záujmom bývalej šľachty, aby si už ako statkári zachránili aj v zastupiteľskom systéme – parlamentarizme – vedúcu úlohu.)

Zrušia panskú stolicu, zavedú rovnosť pred zákonom.

Zavedú rovnoprávnosť kresťanských konfesií (katolíci, luteráni, kalvíni). Židov nezrovnoprávnili.

42

Namiesto šľachtickej insurekcie zriadili národnú gardu, zaručili základné ľudské a občianske práva.

Zákon o tlači – zrušili cenzúru, vznikne sloboda tlače, ale pri vysokej kaucii (5 až tisíc forintov, čím chceli filtrovať radikálne myšlienky).

Volebný zákon: plánovali dvojkomorový parlament, v Hornej snemovni nehovoria zákony Dolnej snemovni, voľby budú na základe majetkového, príjmového a vzdelanostného cenzu.

Voliť môže: občan, muž, 20-ročný – ak je bývalý šľachtic => (ale synovia neskôr už nebudú mať právo dediť!), ak má príjem 300 str., dom, dielňu alebo 1 zamestnanca, inteligencia, každý občan mesta. Oproti voličom v stredoveku (šľachta a bohatí mešťania – 7% mužského obyvateľstva) sa báza voličov rozšírila (na 20%), ale nebolo to všeobecné volebné právo (aké napr. chcelo Mladé Uhorsko či štúrovci).

Koho možno voliť? Toho, kto môže voliť, ale má 24 rokov a vie po maďarsky, jediný štátny jazyk.

Takto vznikne zákonodarný orgán Uhorska namiesto stavovského snemu, „ľudové zastúpenie" (népképviselet), parlament. V prvom takto zvolenom sneme mala statkárska vrstva zastúpenie nad 70%.

Vyhlásenie maďarčiny za úradný jazyk (už v r. 1840).

B) Zmeny štátoprávneho postavenia Uhorska v Habsburskej ríši.

Aprílové zákony brali do úvahy:

a) Pragmatickú sankciu 1723 (Zdôrazňuje jednotu ríše – Uhorskej koruny a dedičných dŕžav).

b) Článok 10. zákona z r. 1790: Uhorsko sa bude spravovať podľa vlastných zákonov.

Nezrušili ich platnosť, nechceli napätie s Habsburgovcami. Nejasnosť vo vzťahoch častí ríše:

Personálna únia – na čele štátu stal spoločný panovník – kráľa v Uhorsku zastupoval *palatín* na Budínskom hrade (Štefan).

Obmedzenie právomoci kráľa a vlády vo Viedni: viedenské orgány mohli rozhodovať len vo veciach vojenstva, financií a zahraničných vecí.

Panovník mohol rozpustiť snem spolu s vypísaním volieb (3 mesiace). Bez rozpočtu nemohol rozpustiť snem. Výkonnú moc vykonával prostredníctvom ministerstva, zodpovedného snemu (Ø kráľovi).

Zrušili miestodržiteľskú radu a Dvorskú kanceláriu Uhorska, zriadili zodpovedné ministerstvo.

C) Vzťah k iným národom a národnostiam

V národnej otázke uhorská šľachta chcela v znamení *liberalizmu* a nacionalizmu *vytvoriť občiansky národ*, ku ktorému už nepatrí len šľachta, ale aj široké vrstvy spoločnosti.

Na základe čoho sa určuje príslušnosť k národu?
Spoločný jazyk, kultúrna etnicita (nemecký model) alebo spoločná história, územie, štátnosť (francúzsky model).

Voči Rakúsku uplatňovali nemecký model, základným princípom je jazyk a etnická odlišnosť.
Voči národnostiam francúzsky model – teória maďarského politického národa, pretože Maďari tvorili menšinu obyvateľstva.
Uhorská stredná šľachta chcela vytvoriť *národný štát*, chceli vytvoriť širokú *strednú občiansku vrstvu maďarskú*, preto chceli pomaďarčiť Nemcov, Židov (v mestách) a národnosti. Obávali sa prevahy Nemcov (ak sa Rakúsko a Nemecko zjednotí) a panslavizmu.
Preto sa držali teórie *politického národa*:
Národné (kolektívne, politické) práva môžu mať len tie etniká, ktoré majú štátnosť. Takými sú v Uhorsku Maďari a Chorváti.

Ostatné etniká sú len národnosti (nép), majú dostať *individuálne práva*, budú oslobodení z poddanstva, zato sa pripoja k maďarskému politickému národu.

Tomuto slúžil aj zákon o štátnom jazyku.

Žiadosti slovenského národa – Mikulášske žiadosti – 11. máj 1848

Politický program demokratickej a občianskej premeny Uhorska.

Slováci ako celý národ žili v Uhorskom kráľovstve, v rámci Habsburskej ríše. V polovici 19. storočia mali neúplnú spoločenskú štruktúru. Vysoká a stredná šľachta bola etnicky maďarská alebo sa pomaďarčovala, zemianstvo, i keď hovorilo aj po slovensky, bolo z hľadiska slovenského obrodenia a hnutia indiferentné. (Príklad rodu Košútovcov z Liptova!)

V roku 1840 prešporský stavovský snem prijal za úradný jazyk Uhorska namiesto latinčiny maďarčinu. Väčšina Slovákov bola katolíckeho vierovyznania, katolícka cirkev bola však pod maďarským vedením, čo tiež sťažovalo presadzovanie myšlienky národného obrodenia, myšlienky, že Slováci sú svojbytný národ s vlastnou kultúrou. Uhorské vládne kruhy sa v 40. rokoch pokúsili zjednotiť kalvínsku, čisto maďarskú, a evanjelickú cirkev (nemeckú a slovenskú) v záujme pomaďarčenia evanjelikov, to sa im však ešte vtedy nepodarilo. Postupne však začali pomaďarčovať jazyk elementárnych škôl, zavádzať maďarské bohoslužby, maďarské vedenie matrík, preklady liturgických kníh do maďarčiny atď. Avšak i vedúca sila národného obrodenia a národného hnutia, plebejská inteligencia (evanjelickí kňazi, právnici, učitelia nešľachtického pôvodu), bola dlhý čas *v otázke jazyka* rozpoltená. Časť evanjelickej inteligencie sa držala bibličtiny a českého jazyka ako spisovného jazyka Slovákov. V tomto zápase nakoniec zvíťazila koncepcia Ľudovíta Štúra, ktorý po dohode s katolíkom J. Hollým kodifikoval *spisovnú slovenčinu* založenú na stredoslovenských nárečiach. Bol to čin nielen symbolický – vyjadrenie rečovej osobnosti slovenského národa, jeho svojbytnosti, ale malo to aj ohromný praktický význam. Takto sa zrodil slovenský národ, pretože jazyk vytvoril tú kohéziu, ktorá pre členitosť terénu a rôzne nárečia bola menej silná, a etnická príslušnosť pred obrodením nezohrávala prvoradú úlohu.

Proti slovenskému národnému hnutiu evanjelickej plebejskej inteligencie sa postavila úzka vrstva meštianstva a plebejských vrstiev. Ľudovít Štúr ako poslanec slobodného kráľovského mesta Zvolen sa aktívne zúčastnil posledného stavovského snemu v Prešporku. V Dolnej snemovni predniesol svoj známy prejav v maďarčine. Dožadoval sa slobody a politických práv miest, a zrušenia poddanstva.

Politická elita slovenského národa schválenie Aprílových konštitučných zákonov privítala, ale považovala ich za nedostatočné hlavne v tom, že neriešili, nehovorili o nemaďarských národoch a národnostiach multietnického Uhorska a v sociálnych, politických a občianskoprávnych otázkach vyhovovali predovšetkým bývalej

45

šľachte. Preto sa 10. mája politická elita slovenského národa zišla v Liptovskom Mikuláši a vypracovala Žiadosti slovenského národa v 14 bodoch. Na vypracovaní sa spolupodieľali Hodža, Štúr, Hurban, Francisci, Daxner. 11. mája boli prijaté na ľudovom zhromaždení v kúpeľoch Ondrášová. Bol to politický program demokratickej a občianskej premeny Uhorska. Boli radikálnejšie, demokratickejšie ako Aprílové zákony, ich cieľom bolo uplatniť vo väčšej miere požiadavky vrstiev nešľachtického pôvodu a požiadavky teritoriálnej, politickej a kultúrno-vzdelávacej autonómie a rovnoprávnosti všetkých národov a národností Uhorska.

Žiadosti môžeme rozdeliť do troch okruhov:

1. *Národné požiadavky*: Slovákov vyhlasujú za svojbytný národ, dožadujú sa rovnoprávnosti národov a národností Uhorska, odmietajú nadradenosť jedného národa, žiadajú demokratické riešenie národnostnej otázky.
   Žiadali, aby *na spoločnom Uhorskom sneme mali rovnomerné zastúpenie*. Okrem spoločného snemu národov a národností Uhorska žiadajú v stoliciach obývaných *Slovákmi zvolenie samostatného slovenského snemu* pre slovenské záležitosti.
   Žiadali zrušenie zákonov o výlučnom postavení maďarčiny, zákonom zaviesť používanie slovenčiny v slovenských stoliciach, mestách a obciach.
   Žiadali založenie slovenských ľudových, stredných odborných škôl, univerzity a polytechniky.
   Slovenská národná osobitosť, svojbytnosť – má byť zdôraznená červeno-bielou národnou zástavou a vlastnými národnými gardami.
2. *Demokratické požiadavky*: Druhá časť žiadostí smerovala k prehĺbeniu demokratizácie verejného a politického života, ktoré značne prevýšili ciele uhorského snemu. Žiadali:
   - slobodné vydávanie tlače bez kaucie a úplnú slobodu prejavu, zhromažďovania a spolčovania,
   - rozšírenie politických práv pre všetkých občanov (pasívne od 21, aktívne od 24 rokov).
3. *Spoločensko-ekonomické požiadavky*: Pre veľké množstvo želiarov mala veľký význam požiadavka zrušenia poddanstva, teda aj pre neurbárskych poddaných, želiarov, poddaných na majeroch, statkári by im mali vrátiť pôdu, lesy, lúky a všetko, o čo ich olúpili v minulosti, *oslobodiť od deviatku z viniča*.
   Žiadali prenesenie regálnych práv rybolovu, výčapu, mlynského práva, poľovníckeho práva z pastiev na obce.
   Žiadosti slovenského národa mali byť doručené vláde, uhorskému snemu a palatínovi. Nestalo sa tak.

46

Batthyanyiho vláda na vedúcich vydala zatykač, štúrovci utiekli do Prahy na Slovanský kongres, vláda vyhlásila štatárium. Národnosti, medzi nimi aj Slováci, sa sklamane obrátili proti Maďarom. Slovenskí dobrovoľníci v troch výpravách bojovali na strane Rakúska proti honvédom. Nepochopenie požiadaviek slovenského národa zo strany maďarskej politiky, trpké sklamanie slovenskej elity sa stalo prvou veľkou kolíziou medzi našimi národmi, ktorá v konečnom dôsledku viedla k rozpadu Uhorska.

V živote dolnozemských evanjelických osád založených na veľkostatkoch došlo k veľkým zmenám už pred rokom 1848. Tieto osady s rozľahlým chotárom a vysokým počtom obyvateľov sa zaoberali salašníckym hospodárením (pasením a chovom oviec, neskôr hovädzieho dobytka na predaj, dostali sa až na nemecké trhy na vlastných nohách).

Už v 40. rokoch získali štatút zemepanských poľných mestečiek s relatívnou autonómiou (voľba richtára a predstavenstva z kandidátov zemepána, voľba kňaza a presbyterov, právo držať jarmoky (Čaba 1841 – štyri jarmoky ročne).

Tieto obce boli schopné vykúpiť sa z poddanstva vlastnými silami už pred schválením povinného výkupu. Umožnil im to zákon Uhorského snemu navrhnutý Istvánom Széchenyim (1840-41). Bol to dobrovoľný večitý výkup, ktorý umožnil, aby sa poddaní dohodli v zmluve so zemepánom o výkupe, zaplatili odškodné zemepánovi a mohli si kúpiť pôdu, bývalú poddanskú usadlosť.

Medzi prvými (ak nie prvý) oslobodil svojich poddaných zemepán Komlóša Albert Rosty už v roku 1845. On bol prvý, ktorý sa vzdal práva nezdaniteľnosti šľachty, dobrovoľne platil dane, bol druhým podžupanom Békešskej stolice 28 rokov, svokrom Ágostona Treforta a baróna J. Eötvösa.

Sarvaš sa vykúpil v roku 1845, Čabänia podpísali zmluvu o výkupe v roku 1846. Stali sa tak slobodnými roľníkmi, odškodnili zemepána, kúpili si pôdu a až do 70.-80. rokov splácali dlhy, napriek zákonu z roku 1848.

Neskôr došlo k parcelácii pastvísk a vznikla tak nová forma hospodárenia, dvojintravilánové (dvojdomový roľnícky sálaš + dom v osade), nový typ roľníka – cez týždeň roľník, koncom týždňa mešťan!(parasztpolgár). Hospodárenie bolo založené na pestovaní kukurice a obilia, chove ošípaných, hydiny, ale aj kráv a kúr. Salašmi posiate chotáre tvorili základ sociokultúry dolnozemských Slovákov, vrátane ich gastronómie.

47

V revolúcii a protihabsburskom boji neboli materiálne motivovaní, zúčastňovali sa ich po agitácii farárov ako dobrovoľníci. Prívržencami boja za slobodu boli predovšetkým komlóšsky farár a poľný kurát Sámuel Horváth, Daniel Bocko ml. – poverenec Kossutha, Ľudovít Haán, ako poľný kurát Anton Haan, gymnaziálny profesor v Sarvaši, Štefan a Ján Jančovič, Štefan Launer, odporca spisovnej slovenčiny, štúrovčiny, Ondrej a Ľudovít Seberíni, hlavný architekt Čaby Ernest Straka, spisovateľ zo Sarvaša Ágoston Gregus. Tí, ktorí sa nezúčastnili agitácie, písania letákov, náboru, nepísali články, boli chápaní ako nepriatelia revolúcie a boja za nezávislosť, ako farári Karol Jesenský z Berinčoka a Kutlék str. a ml., prví zástancovia používania štúrovskej slovenčiny v evanjelickej liturgii v tejto časti Dolnej zeme.

Na záver:

Históriu pochopíme len v tom prípade, ak sme schopní nasadiť si okuliare danej doby. Len vtedy pochopíme, že v toku dejín nie je nič čierno-biele, pochopíme záujmy, motívy a podnety ich hlavných aktérov, spoločenských vrstiev. Tak je to aj s revolúciou v r. 1848. Oslavujeme ju 15. marca , oslavujeme Petőfiho (Mladé Uhorsko), kossuthovskú liberálnu šľachtu, Széchenyiho, generálov uhorskej armády? Dokonca zneužívajúc ich v politickom kontexte. Z histórie sa máme poučiť, má nám slúžiť ako spätné zrkadlo v aute, ale pozerajúc sa len doň nemožno jazdiť dopredu.

Pri zvážení týchto poučiek a analýz môžeme vyhlásiť, že rok 1848 priniesol zo zorného uhla svojej doby krok dopredu, progres. Z hľadiska obrazu budúceho Uhorska bol determinovaný záujmami statkárskej vrstvy, domáca politická elita sa nepoučila zo svojich chýb, hlavne vo vzťahu k národnostnej otázke.

Hegemónia veľkostatku, rastúci počet bezzemkov, neuznanie kolektívnych národných a národnostných práv po vyrovnaní a neuplatňovaním ani národnostného zákona z r. 1868 odsúdili slovenský národ na asimiláciu. (Dokedy môže národ pretrvať bez jedinej strednej a vysokej školy?)

Uhorsko sa po vyrovnaní stalo nereformovateľné, pre prevahu národností bolo napr. všeobecné hlasovacie právo odmietané).

Z hospodárskeho hľadiska to bola doba nevídaného rozvoja, Uhorsko sa stalo obilnicou monarchie a rozvíjal sa aj priemysel a infraštruktúra.

Michal Lászik

KULTÚRA BUDUJE MESTO: Csabagyöngye – Čabianska perla

Ani si predstaviť neviete, koľko paralel skrýva toto pomenovanie, koľko styčných bodov má s našou čabianskosťou a slovenskou národnosťou. Čo je Čabianska perla? Je to sladká odroda hrozna, ktorá dozrieva na severnej pologuli najskôr. Svoju svetovú slávu dosiahla začiatkom 20. storočia vďaka šľachtiteľovi, narodenom v Bardejove a po sobáši s dcérou čabianskeho statkára usadenom na území Čaby. Adolf Štark (1834 – 1910) sa prispôsobil miestnemu hospodáreniu a v roku 1869 zasadil svoje prvé viniče klasických odrôd, no napokon vyšľachtil aj odrodu Čabianska perla (Csabagyöngye). Jeho niekdajší dom stál tam, kde v súčasnosti funguje ústredné kultúrne stredisko Békešskej Čaby, mesta so župným právom. Ako inak by sa malo toto centrum pomenovať, ak nie Csabagyöngye Kulturális Központ – Kultúrne stredisko Čabianska perla. Na vonkajšom stĺpe je umiestnená pamätná tabuľa.

A predstavte si, že rok 2023 je významným rokom v jeho živote, veď pred desiatimi rokmi 22. januára 2013 otvorilo svoje brány pre verejnosť vďaka projektu Agóra s ozaj výstižným heslom „Kultúra buduje mesto". Stredisko bolo postavené na mieste chýrneho a obľúbeného kultúrno-spoločenského domu Ifjúsági Ház – Dom mládeže z roku 1969 (začiatok búrania 2010). A tak vďaka investíciám vytvorili moderné ústredné kultúrne stredisko s väčšou rozlohou (z 2520 m^2 na 6000 m^2). Ale čo nás Slovákov s ním spája okrem toho, že šľachtiteľ pochádza zo Slovenska? Nemálo!

Už aj v Dome mládeže prebiehali významné mestské akcie v spolupráci s čabianskou slovenskou komunitou na čele s neúnavnou pani Eržikou Ančinovou (†). Pripomeňme si len tie najvýznamnejšie: Čabianske fašiangy, ZENIT – Medzinárodný festival dychoviek, Stretnutie národnostných vedúcich, stretnutie komunít výmeny obyvateľstva HU-SR atď. V súčasnosti sa preformovali možnosti a formy spolupráce. V jednej z pobočiek – v Spoločenskom dome v Jamine - vo Viniciach funguje náš najstarší klub, Slovenský klub – i keď nie zadarmo, ale so symbolickým nájomným. Vyhovuje nám, že tí, ktorí boli pri najstarších dejinách našej čabianskej slovenskej komunity, sa môžu stretávať čo najbližšie k svojmu domovu. Veď ani nad nimi nezastal čas! No a oni (ústredné stredisko) boli tí, ktorí nám pomohli s prenájmom siene, keď sme stratili doterajšie veľké priestory na organizovanie Slovenského bálu. Koncom roka 2022 – 15. december – sme spolupracovali pri príprave nevšednej prezentácie slovenskej kultúry, t. j. Piano show Jozefa

Hollého a jeho sprievodu. Ďakujeme umelcom za neuveriteľne profesionálny postoj k nám a za umeleckú úroveň koncertu, ako aj Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a parlamentnému hovorcovi Slovákov v Maďarsku, že sa podujatie uskutočnilo s uznaním odborníkov, ako aj samotných divákov.

Pozrime sa trošku ďalej, na ďalšiu paralelu! Mesto vytvorilo svoj vinohrad Čabianskej perly (rok 2012), kde v súčasnosti organizujú pre záujemcov samozber. A viete, čo s ním spája nás Slovákov? Koncom roka 2022 práve na rohu tohto vinohradu bol miestnou slovenskou samosprávou v spolupráci so Slovákmi v Čabasabady postavený Áchimov kríž. Kto by nepoznal Ondreja Likera Áchima?! Ale prečo práve tam? Lebo chceli, aby bol čo najbližšie k chotáru jeho statku. No predpisy ho posunuli trošku ďalej, ale základný kameň, ktorý drží pamätnú inštaláciu, je pozostalosť základne originálneho kríža. Pri odhalení kríža čabianske piesne zaspieval náš komorný spevokol Čabianska ružička.

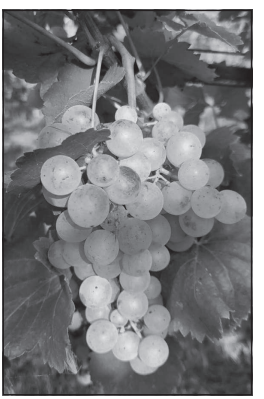

Citarový súbor Strapce
SZŐLŐFÜRT CITERA EGYÜTTES

A už sme pri umeleckých skupinách! V roku 2017 obnovili aktivitu citaristi, ktorým sme našli mladého odborného vedúceho, a pustili sa cestou slávneho citarového súboru Boleráz. Ale akože ich pomenovať? Názov by mal odrážať niečo čabianske, mal by vyjadrovať hlbokú myšlienku. Sadli sme si traja, Marcell, Sándor a ja, a našli sme ho. Nech je čabiansky, veď taká je i citara, také sú citary s bruchom! Nech to bude čabianska odroda hrozna – Čabianska perla, ale nie tak prvoplánovo! Citara s bruchom a polovica strapca hrozna sú skoro symetrické a bude z nich dobré logo. A idea bola na svete: členovia súboru sú bobuľky hrozna, ktoré sa spájajú do jedného strapca, a jedinečné menšie strapce vytvoria veľký strapec, t. j. kapelu. V logu sa krásne odráža srdce a láska k hudbe.

zostavila krhj

Zdroje: visitbekescsaba archív, archív ČOS

51

52

Šírenie slovenského slova a ducha

Rok 2023, koncom ktorého vyjde Čabiansky kalendár 2024, je výročným rokom čabianskeho tlačiarstva, ktoré oslavuje svoje 150. výročie. Málokto vie, že Dom slovenskej kultúry v minulosti bol budovou tlačiarne Povázsayovcov, ktorí tlačili slovenské slovo. Ich pamätná tabuľa je umiestnená na stene emblematickej budovy čabianskych Slovákov za Veľkým evanjelickým kostolom. V rámci spomienkovej slávnosti (04. 10. 2023) zaspieval čabianske slovenské piesne náš komorný spevokol Čabianska ružička.

Ďalšia paralela: meno Povázsay... Takto sa volal aj triedny učiteľ známeho Čabäna Jána Gerčiho, ktorý napriek tomu, že ako potomok čabianskych Slovákov (piate z dvanástich detí Juraja Gercsiho a Márie P. Kovácsovej) prvé svoje myšlienky napísal v maďarčine – prvá jeho slovenská báseň uzrela svetlo sveta v roku 1933, napísal čabiansku slovenskú hymnu – Čaba naša... Hudbu k nej zložil Ján Sekerka (6. november 1936). O zmenách v prednese tejto hymny sa môžete viac dočítať v Čabianskom kalendári 2021 na stranách 33-37. Pozoruhodné je vyjadrenie k prechodu z maďarčiny k slovenčine:

„K myšlienke písať v slovenskom jazyku ma zviedol istý zážitok počas mojej návštevy v istej čabianskej slovenskej rodine. Zapáčilo sa mi, s akou radosťou i smiechom počúvajú text, ktorý im otec čítal z Čabianskeho kalendára... Aj jeho práce sa uverejnili pomocou Ľudovíta Žigmunda Seberíniho v Čabianskych kalendároch....pred jeho smrťou svoje rukopisy a všetky materiály týkajúce sa jeho tvorby, odovzdal do Literárneho archívu Matice slovenskej.“ (Zdroj: Náš kalendár 2004)

Dňa 28. októbra 2011 odhalili na jeho počesť na stene bývalej školy Jána Gerčiho v Čabe vo Viniciach pamätnú tabuľu. *„Ján Gerči (1909 – 1984) svojimi básňami chcel prebudiť v ľuďoch lásku k svojej materinskej reči, k slovenčine. Písal jednoduchým štýlom, v nárečí. Najskôr písal krátke básne, ktoré boli uverejnené v Čabianskom kalendári, neskôr začal písať humorné príbehy a divadelné hry. V roku 1947 počas výmeny obyvateľstva sa presídlil do Nových Zámkov. Podrobnejšie o jeho životnej dráhe si môžete prečítať v práci Zsanett Szószkiovej a Natanaela Bukrana, ktorí získali v súťaži Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku Živý odkaz osobností zašlých čias II. 3. miesto v I. kategórii.“* (Zdroj: Čabän október 2011)

Ďalšia pamätná tabuľa bola umiestnená na stene Domu slovenskej kultúry v r. 2011 Jánovi Pravdoľubovi Bellovi (1836 – 1924), ktorý v Békešskej Čabe

pôsobil ako evanjelický učiteľ a publicista v rokoch 1874 – 1896 a žil v meste do r. 1912. Zanechal výrazné slovenské stopy, písal články o Slovákoch v Békešskej Čabe a o ich zvykoch, ktoré uverejnili Slovenské pohľady.

A teraz sa zoznámte so stručným opisom 150-ročného čabianskeho tlačiarstva od najväčšieho znalca miestnej histórie Bélu Gécsa:

Tlačenie kníh je epochálny vynález Jána Gutenberga. V Maďarsku sa v roku 1473 v Budíne pustila na svoju krátkodobú cestu tlačiareň Hess. Do Békešskej Čaby sa dostala po štyroch storočiach. Vtedy už bola Čaba autoritatívnou veľkou obcou s 30-tisícovým obyvateľstvom. V roku 1870 stálo v jej krivoľakých uliciach 4065 domov. Premávala cez ňu železnica, v kamennom divadle prebiehali predstavenia, časopisy, tlačivá a knihy dovážali z iných krajov. Uviedli do prevádzky radnicu a o pár dní Ján Dobay, majiteľ tlačiarne v Gyule, otvoril 21. septembra 1873 na Széchenyiho ulici v bývalom dome Csetnekiovcov filiálnu tlačiareň. Medzi prvé tlače novootvorenej tlačiarne patril aj pamätný príhovor hlavného notára Samuela Szemiána, ktorý odznel v maďarčine, a taktiež v slovenčine.

V roku 1879 sa otvorili dve tlačiarne – Árpáda Takácsa a súrodencov Povázsayovcov. Tlačiar Takács začal svoju činnosť vo dvore prízemnej budovy na námestí Búzatér č. 8. Zbehlý personál tlačiarne vyhotovil časopis právnika Lajosa Bátaszékiho, Vestník Békešskej župy, v malom počte aj zošity, ba i vizitky malých rozmerov. Tlačiarni sa darilo, napriek tomu Árpád Takács spáchal samovraždu. Súrodenci Povázsayovci, Sándor a László, svoju tlačiareň otvorili za Veľkým evanjelickým kostolom v prízemnom rodinnom dome s trstenou strechou. Sándor bol učňom Dobayho. Zariadenie zakúpil ich otec András Povázsay za 3000 forintov a splácal ho tri roky. Tlačiareň Povázsayovcov dosiahla uznanie už v začiatočných rokoch tlačou menších zošitov a neskôr tlačením časopisov a kníh. Postupne vydala zbierku 200 piesní známeho čabianskeho cigánskeho primáša a autora textov. Tento zborník bol dôkazom kvalitnej práce tlačiarne. Pre evanjelických Slovákov a pre cirkev tlačili rôzne texty, knihy a Náš kalendár, preto zakúpili i slovenské písmená. Z tlačiarne Povázsayovcov sa po prvýkrát rozšírilo slovenské slovo a s ním aj kultúra za hranice mesta a stolice. Prvú tlačiareň v Békešskej župe otvoril v roku 1847 v Sarvaši Lipót Réthy.

Iniciátori a organizátori spomienkových akcií čabianskeho tlačiarstva sú: typografi Béla Gécs a József Malatyinszki, ako aj historik Dr. Ferenc Szabó a riaditeľ čabianskeho múzea – oni už zomreli. Slávnostná akcia a výstava k 150. výročiu čabianskeho tlačiarstva sa uskutočnila v stredu 04. októbra o 15.

hodine v čabianskej knižnici. Na slávnosť pozvali organizátori – Marzek Kner Packaging, župná knižnica, Kolorprint Nyomdaipari Kft. – všetkých záujemcov.

krhj a Béla Gécs

Povázsay Sándor (1859 – 1948)

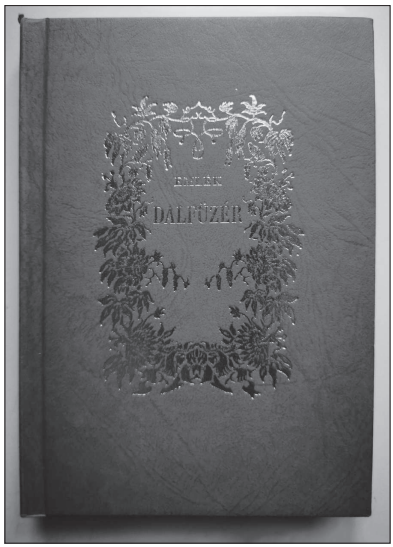

Zbierka piesní známeho čabianskeho primáša

56

Nič, iba spievať! ...z Tranoscia

Odkedy svet svetom je, slovenský ľud rád spieva. Iný nie je ani Čabän, ktorý si od rána do večera, pri práci alebo cestou na pľac nôti buď spevom, alebo pískaním. No, ale ten náš Slovák žijúci v najkrajšom meste sveta má okrem slovenských ľudových melódií aj niečo iné, odkiaľ 300 rokov zaznieva spev na Čabe.

Naši predkovia si totiž, keď v roku 1718 vstúpili na túto požehnanú zem, priniesli so sebou kancionál evanjelických Slovákov, Tranoscius. Čabianski Slováci s učením doktora Martina Luthera v duši a s Tranosciom v rukách vybudovali jedno krásne a bohabojné mesto i cirkev. V ich živote nad všetkým stálo učenie nášho Pána Ježiša Krista, ktoré Juraj Tranovský, otec nášho Tranoscia, takto sformuloval v piesni pod číslom 396:

„Kdo slovo mé zachovává, (Tak
nám Pán Ježiš praví): Ten moud-
rý jest a zůstává, Dům svůj na
skale staví; Byť váli i větrové, Byť
hrozná povodeň byla, Však stave-
ní takové Nepodvrátí žádná síla."

Na takýchto pevných základoch stojaca čabianska slovenská evanjelická cirkev bola o 200 rokov neskôr taká obrovská a silná, že sa rozhodla sama vydať tento krásny spevník, čo sa podarilo práve pred 100 rokmi, v roku Pána 1923. Na tejto vydavateľskej činnosti spoluúčinkovala celá miestna evanjelická komunita: bohabojní Čabänia totiž buď prácou, alebo peniazmi podporili zrod čabianskeho Tranoscia. Napriek tomu, že prvé miestne vydanie spevníka vyšlo vo viactisícovom náklade, bol na celej slovenskej Dolnej zemi taký populárny, že ho verné duše rýchlo rozchytali. Bolo ho teda načim znova vydať, a to sa opakovalo ešte trikrát, v roku 1925, 1937 a 1942.

O posolstve čabianskeho vydania nám dáva najpresnejší obraz niekdajší náš velikán, evanjelický kňaz, velebný pán Gustáv Szeberényi, ktorý v predmluve k III. čabianskemu vydaniu píše:

„Čabianska cirkev je na celom svete najväčšia slovenská evanjelická cirkev. V nej sa nachodí najviac Tranosciusov. Ona čerpala najviac potechy a sily z týchto piesní. Ona ďakuje najviac Tranovského kancionálu.

Ale myslí na všetkých svojich – na celom svete bývajúcich – bratov a sestry, ktorí z tej istej knihy, tými istými piesňami oslavujú Boha, ktorými ona. Cíti sa s nimi ako jedno telo, - Kristovo. Táto spolupatričnosť, bratskosesterská láska ju *pohnula*

k tomu, aby… týmto vydaním náš obľúbený kancionál s jeho svätým obsahom – pokladom i pre tých najchudobnejších bratov a sestry prístupným učinila: aby z tejto jednej knihy z mnoho tisícich a tisícich srdc verných evanjelikov – Slovákov, žijúcich na rôznych miestach celého sveta, - čím mohutnejšie sa niesla svätá pieseň pred trón jediného Otca všech nás!"

Milí bratia a milé sestry v Kriste Ježiša!

Slovenskí predkovia naši dobre vedeli, na čo my už pomaličky zabúdame, totiž o Tranosciu nie písať načim alebo všelijaké konferencie organizovať o jeho význame, ale spievať z neho...

…spievať ráno, keď hore vstaneme alebo večer spať ideme …

…spievať, keď sme šťastní, ale aj vtedy, keď naše srdce je zarmútené…

…spievať po dobrom jedle a pred ešte lepším prípitkom…

…spievať na bicykloch či v aute, pešo alebo na koni…

…spievať doma, na ulici či na pľaci…

No a, samozrejme, spievajme aj na slovenských službách Boží v našom 200-ročnom Veľkom chráme čabianskom!

Spievajme z nášho milovaného Tranoscia stále a takto vzdajme chválu Hospodinovi za krásy tuzemského života a budúce večné jestvovanie tam hore!

No a čo keď sa stretneme s takými hlasmi, ktoré nás chcú presvedčiť o tom, že náš kancionál je už starý, že mu už nikto nerozumie a máme ho iba ako archeologický nález zachovať?

Nuž, moji milí, láskaví priatelia nášho Martina Luthera, nič iné robiť na Čabe nemôžeme, iba spievať ďalej z nášho milovaného Tranoscia.

Ondriš Kiszely

TRANOSCIUS

Čabiansky učiteľ a maliar Ladislav Mazán (László Mazán 1899 – 1949)

Vo svojej krátkej štúdii budem hovoriť o Ladislavovi Mazánovi (László Mazán), ktorý sa narodil v Békešskej Čabe. Vyzdvihujem dve jeho maľby, na ktorých je zobrazený spevník Tranoscius. Podľa Gabrielly Gyarmatiovej bol učiteľ výtvarného umenia z Békešskej Čaby považovaný za emblémovú pedagogickú osobnosť, ktorá sa po získaní diplomu v roku 1925 rozhodla pre učiteľskú dráhu. Medzi jeho študentmi na Rudolfovom reálnom gymnáziu augustínskej viery nájdeme také osobnosti, ako sú János Jakuba, Pál Lipták, Mihály Schéner, Dénes Gulyás či kostýmová výtvarníčka Judit Schäffer. Pomerne málo jeho diel sa vyznačuje ironickým, groteskným nadhľadom a pokusom o karikatúru. Ako zaujímavosť vyzdvihujem maľbu Čabianski sedliaci, ktorej technické riešenie a spôsob prezentácie sú v rámci žánru karikatúry také ojedinelé, že ich možno považovať za kuriozitu.[1] Bývalý novinár László Nemesi sa o ďalších názvoch obrazu dozvedel v období svojho detstva, známy je pod názvom *Čabianska zima* alebo *Zimná nedeľa*, či *Cestou domov z čabianskeho veľkého chrámu*.[2] Má ešte jeden názov *Cestou domov z kostola*.[3]

1 Dedinszky Gyula: Vidám Csaba, 2013, 9.
2 Nemesi László: Mazán László emlékkiállítás a csabai múzeumban, Népújság 1981. szeptember 13., 8.
3 Tábori György: A rézveretes Tranoscius, 1986, 138-139.

Čabianski sedliaci (okolo 1930, olej, plátno; rozmer: 123x185 cm; označenie vľavo dole: Mazán László; Múzeum Mihálya Munkácsyho, ev. č.: 69.9)

Sprievod ňaničiek a apov, ktorí sa vracajú domov z kostola a pod pazuchou držia slávny spevník Tranoscius v medenej väzbe. Na obraze sú typy, ktoré svojím oblečením a držaním tela vyjadrujú svoju hodnosť a dôstojnosť. V pozadí sa objavujú typické dedinské domy a štylizované formy hmotného sveta, v popredí zasa rôzne originálne typy ľudí. Kým postavy v pozadí sú v porovnaní s proporciami obrazu menšie a preplnenejšie, v popredí možno pozorovať fyziognómiu a pohyb individuálne označenej postavy.[4]

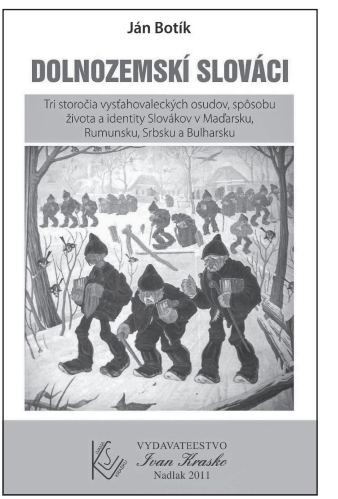

Vyššie uvedený obrázok sa objavuje aj na obálkach kníh. Našiel som ich na dvoch knihách, jedna je od *Jána Botíka: Dolnozemskí Slováci*. Kniha vyšla vo Vydavateľstve Ivan Krasko v Nadlaku v r. 2011.

4 Szilágyi András: Népi reáliák békéstáji pomádéja: a romantikus népélet groteszk szemlélete Mazán László képzőművészetében, In: Bárka. 11. évf. 5. szám, 2003, 121.

Ďalšia kniha je od *Tünde Tuškovej: O storočnom Čabianskom kalendári*. Na obálke knihy sa tiež objavil obraz Ladislava Mazána (László Mazán). Publikácia vyšla vo Výskumnom ústave Slovákov v Maďarsku v r. 2021.

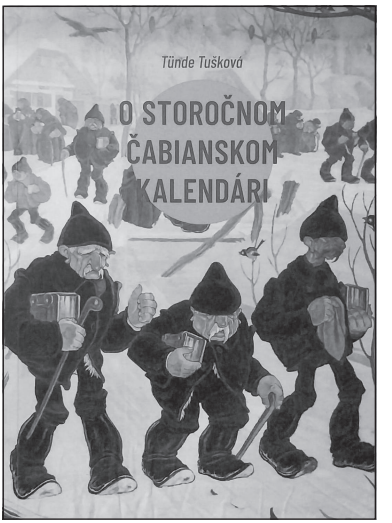

Počas svojho výskumu som našiel ďalšiu maľbu Ladislava Mazána (László Mazán), ktorú som nevidel nikde publikovanú. Obraz je v knihe Gyulu Dedinszkého Veselá Čaba na stránkach 38-39. Bohužiaľ, nič o tomto obraze neviem, ale budem pokračovať v skúmaní a napíšem ešte o tom.

Ladislav Mazán (László Mazán) zomrel v Budapešti, ale jeho telesné pozostatky odpočívajú v čabianskom evanjelickom cintoríne Alsóvégi.

Odhalenie jeho pamätnej tabule bolo v r. 2002 v Békešskej Čabe na Evanjelickom gymnáziu Gusztáva Adolfa Szeberényiho.

O obrazoch

1. Portrét Ladislava Mazána (László Mazán 1899 – 1949)
2. Maľba Čabianski sedliaci
3. Kniha Ján Botík: Dolnozemskí Slováci
4. Kniha Tünde Tušková: O storočnom Čabianskom kalendári
5. Neznáma maľba Ladislava Mazána (László Mazán)
6. Náhrobný kameň Ladislava Mazána (László Mazán) v čabianskom evanjelickom cintoríne Alsóvégi
7. Pamätná tabuľa na čabianskom evanjelickom gymnáziu

Bertalan Bertók

2023 – významný rok letectva

Rok 2023 je rokom 140. výročia narodenia čabianskeho rodáka Ondreja Kvasza. Uvedieme príspevky z prednášok znalcov témy, ktoré odzneli na seminári organizovanom Čabianskou organizáciou Slovákov 8. - 9. 03. 2013. Hostia: Štefan Daňo, vtedajší generálny konzul SR, Tamás Herczeg, riaditeľ Kultúrneho strediska. Prednášatelia: Miklós Takács, predseda – generálny riaditeľ Aerotechnika M&T Budapešť, Béla Gécs, odborník na miestnu históriu, József Szappanos, bývalý náčelník čabianskeho letiska, Albert Wertheim, plukovník na dôchodku, György Bánszki, bývalý majster Európy, Béla Ludányi, inžinier, ktorý sa stretol s Ondrejom Kvaszom, PhDr. Vlastimil Hábl, odborník trenčianskeho múzea na aviatiku, Tamás Vandlik – Attila Gellén – Gusztáv Boldog, ktorí leteli na počesť O. Kvasza. Slovenská samospráva župného mesta Békešskej Čaby 12. 11. 2021 zorganizovala pre žiakov a záujemcov ukážkový let Györgya Bánszkiho, ktorý uskutočnil prelet medzi dvoma evanjelickými vežami ako O. Kvasz.

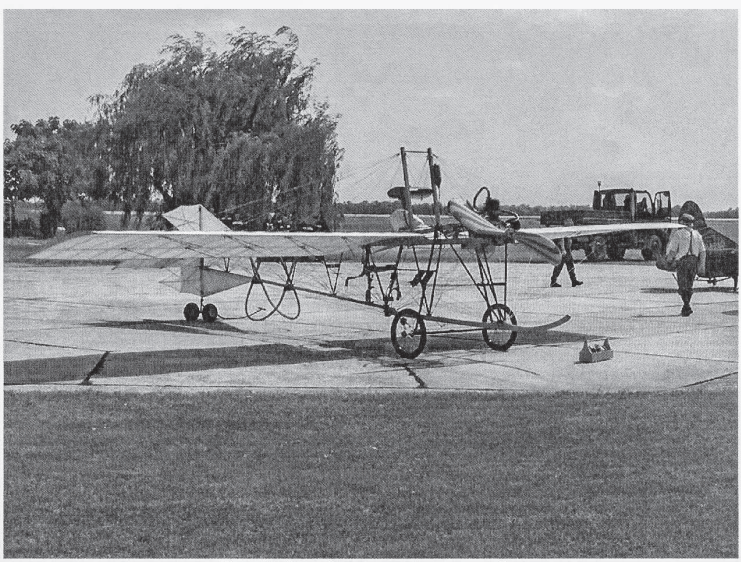

Forrás: http://www.repulomuzeum.hu

Letka Ondreja Kvasza v Solnoku (jeden z 5 práporov)
+patronácia kópie lietadla O. Kvasza

Ondrej Kvasz /Béla Gécs/

Priezvisko Kvasz sa po prvýkrát vyskytne v evanjelickom cirkevnom registri sobášov v roku 1723. Podľa uvedeného roka možno predpokladať, že jeho predkovia sa presťahovali z horného slovenského územia. Narodil sa 21. novembra 1883 v Békešskej Čabe z manželstva Mihálya Kvasza a Judity Zelenákovej v dome stojacom na dnešnom rohu ulíc Bartók – Szemere. V tom čase bola Békešská Čaba železničným uzlom a počet jeho obyvateľstva sa blížil k 35-tisíc. Ako 6-ročný stratil matku a s dvomi bratmi ostali polosirotami. Po dvoch rokoch stratili aj svoju vychovávateľku. Na čas si ich zobrali k sebe príbuzní. Na Čabe Ondrej skončil ľudovú/elementárnu školu a potom ako učeň pracoval u svojho otca v kováčskej dielni. V dielni okrem podkúvania koní vyhotovili aj pružiny do áut, postelí a kukuričného šrotovníka. Po učňovských rokoch sa po absolvovaní večerného kurzu stal technológom. Kováčska dielňa jedného jesenného rána vyhorela, a preto sa otec so svojimi troma synmi presťahoval do Budapešti. Ondrej Kvasz si otvoril mechanickú dielňu na Mester ulici. Popritom otestoval svoje schopnosti aj na cyklistických, automobilových a motorkárskych pretekoch. S letectvom sa dostal do kontaktu v roku 1908 vďaka náhodnému stretnutiu s Aladárom Zsélyim, ktorý zavítal do jeho dielne, aby mu vyhotovil súčiastku do jeho lietadla. S prácou O. Kvasza bol spokojný, a tak mladíka zobral k sebe za spolupracovníka. Preto sa Ondrej vysťahoval do Rákoša, no svojej dielni sa nevzdal, aby mohol financovať konštrukciu svojho lietadla. Od roku 1910 už aj on lietal nad Rákošom. Dňa 12. novembra 1911 už ako známy na poli aviatiky prvý preletel nad Čabou. Zo Szentesa trvalo 97 minút, kým sem došiel a medzi dvoma kostolnými vežami nabral smer k dnešnému letisku, vtedajšiemu pastvisku hovädzieho dobytka. S údivom ho vítali nadšení občania. Letectvo bolo životom O. Kvasza. Stál pri zrode letectva krajiny – natrvalo zapísal svoje meno na stránky symbolickej zlatej knihy maďarského letectva. Od roku 1946 bol niekoľko rokov vedúcim čabianskeho letiska, za zásluhy mu trikrát udelili vysoké vyznamenanie. Od konca roku 1960 po smrti manželky žil samotársky v malom domčeku v peštianskom Zugló. Pocta sa mu dostala aj v Békešskej Čabe: pamätná tabuľa (na stĺpe benzínovej pumpy na Ulici B. Bartóka, kde mal rodný dom) a pripomína si ho i Klub letectva a parašutistov župy Békéš. Zomrel 27. 01. 1974 v Budapešti.

64

Konštruktér lietadla – dejiny jeho lietania /Szappanos József/

V apríli roku 1909 zorganizoval Výbor aviatiky svoje prvé zasadnutie. Od tohto dátumu sa začína získavanie priaznivcov a podporovateľov letectva, hoci s menlivým výsledkom.

V roku 1910 postavil svoje prvé lietadlo s francúzskym motorom ANZANI 25 LE, základ tvorili súčiastky od Aladára Zsélyiho, ktorý rozbil svoje lietadlo pri chystanom lete na medzinárodnej súťaži.

V apríl 1911 pri skúšobnom 200 m dlhom priamom lete svoje prvé lietadlo zlomil, no jemu sa nič nestalo. V tom istom roku postavil svoje druhé lietadlo s motorom 35LE, s ktorým prijal výzvu maďarského konštruktéra a maďarského pilota na prelet nad Rákosmező (30. august). Týmto letom sa dostal do dejín maďarskej aviatiky. Dňa 17. septembra umiestnil svoje lietadlo na vlak a pricestoval do Békešskej Čaby, do svojho rodného mesta, no sľúbenú cenu 500 grajciarov nedostal.

V roku 1912 mohol paralelne pracovať na treťom a štvrtom lietadle vďaka rozhodnutiu miestneho zastupiteľstva, ktoré mu po návrate zo zahraničných štúdií udelilo 1000 gr. S tretím lietal v Arade, kde pravým krídlom a nosom vrazil do zeme, preto ho musel opraviť, no v obci Baja ho silný vietor opäť zrazil k zemi a lietadlo celkom zničil, ale jemu sa nestalo nič.

V roku 1913 zhotovil svoje piate lietadlo a 29. mája získal preukaz pilota.

V roku 1914 dokončil šieste lietadlo s aerodynamickým tvarom a motorom 35L, ktorý bol slabý a pri havárii v Nových Zámkoch ho zničil.

Do roku 1914 absolvoval ukážkové lety v 73 osadách.

Z Békešskej župy v tomto čase na poli aviatiky v Rákosmező pracovali: Michal Székely zo Sarvaša, Ondrej Kvasz a Michal Botyánszki z Békešskej Čaby, Štefan Dobos z Gyuly.

V čase prvej svetovej vojny sa stal vojenským letcom prieskumnej hliadky.

O začiatkoch aeronautiky a leteckej výroby v Trenčíne (ktorá je partnerskou osadou Békešskej Čaby) prednášal *PhDr. Vlastimil Hábl*. Jeho prednášku si môžete prečítať v Čabianskom kalendári 2014 na str. 168-172.

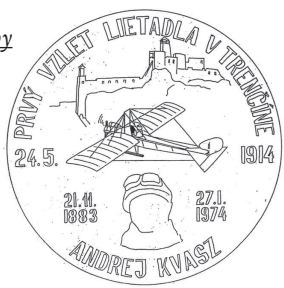

Absolventka a bývalá učiteľka jubilujúcich slovenských škôl v Békešskej Čabe a v Sarvaši

K životnému jubileu Anny Korčokovej Vargovej

Na úvod- subjektívne[5]

Anna Korčoková Vargová oslavuje v roku 2024 svoje významné životné jubileum. Je rovnakého veku ako školy, ktoré navštevovala. V tomto roku budú mať 75 rokov. Úctyhodný vek v živote jednotlivca aj v živote inštitúcie. Predstavením bývalej žiačky a bývalej učiteľky mienime vzdávať hold aj jubilujúcim slovenským školám a pedagogickým kolektívom v Békešskej Čabe, Sarvaši, ako aj všetkým ďalším národnostným výchovno-vzdelávacím inštitúciám v Maďarsku.

Prečo som si vybrala práve Annu Korčokovú Vargovú? Má to subjektívne, ale aj objektívne príčiny. Poznáme sa od roku 1978, vtedy som začala pracovať v čabianskej škole ako začínajúca učiteľka. Od začiatku mi pomáhala a vychádzala v ústrety. Od riaditeľa Jána Chlebnického sme dostali veľa spoločných úloh, ktoré sme mali riešiť. Dobre sa s ňou spolupracovalo a aj voľný čas sme trávili spoločne. Bola ochotná a vždy veselá. Postupne sme sa – aj my, aj naše rodiny– stali priateľmi. Naše kamarátstvo trvá dodnes.

Objektívny dôvod je, že som chcela predstaviť takého človeka, ktorý môže byť vzorom pre žiakov, učiteľov a národnostných aktivistov. A Anna Korčoková Vargová je takou osobnosťou.

Životopis Anny Korčokovej Vargovej

Narodená: 08. 11. 1949 v Sarvaši

Vzdelanie: Vysoká škola Gyulu Juhásza v Segedíne, odbor slovenský jazyk a literatúra – ruský jazyk a literatúra

Jazykové znalosti: slovenčina, ruština

Pracoviská: slovenská škola v Sarvaši a Békešskej Čabe, Evanjelické gymnázium v Békešskej Čabe

Spoločenské funkcie: vedúca pionierskej a mládežníckej organizácie, vedúca rôznych kultúrnych skupín

5 S jubilantkou sme sa rozprávali 20.- 28. júla 2023 v Békešskej Čabe. V článku sme zachovali pôvodný hovorový štýl rozhovorov.

Vyznamenania, ceny: Miniszteri Dícséret (Pochvala ministra, 1979), Za čabianskych Slovákov (2011), Arany Diploma (Zlatý diplom, 2022)

Rodina: Vydatá, má dve dcéry a štyri vnúčatá

Rozhovor s jubilantkou[1]

Pochádzaš[6] zo slovenskej rodiny. V akom jazyku ste sa rozprávali doma so starými rodičmi, s rodičmi a súrodencami?

Pochádzam zo slovenskej rodiny z obidvoch strán, teda aj z maminej, aj otcovej strany. Všetci vedeli po slovensky, ale s nami, s deťmi, ako to bolo vtedy vo zvyku v každej rodine, všade v kruhu mojej generácie, už sa zhovárali po maďarsky, ale, samozrejme, všetko sme porozumeli. Pozdejšie, keď som už bola dospelá, moja mama vždy po slovensky ku mne hovorila, ale ja som jej odpovedala väčšinou po maďarsky. So súrodencami, starými rodičmi tiež po maďarsky sme sa zhovárali.

No, ale moja mama vždy nám spievala po slovensky, aj riekanky, rozprávky po slovensky nám povedala. Boli to skôr jednoduché príhody z našej rodiny. Tieto riekanky aj ja som odovzdávala svojim dcéram a teraz odovzdávam aj svojim vnúčatám. Napr. moja malá dvojročná, pomaly už trojročná, vnučka Katka tiež vie tieto riekanky, aj dnes som jej povedala:

Hajšó, kalajšó, gde si koňa najšov.
Za Kerešon, za vodov,
tam sa Cigáň uprdov.
alebo
Ťap, ťap ťapuške
vyšli mačke na hruške,
rozdriapali kožuške,
vyložili na vráta,
nak ich kušniar popláta.

A má malá Katka záujem o tieto riekanky?

Samozrejme, aj ona hovorí niekedy po mne, ale niekedy aj vtedy, keď nie som, povedzme, v blízkosti.

Priblíž čitateľom Čabianskeho kalendára, ako boli u vás prítomné slovenské zvyky a tradície.

6 Vzhľadom na naše viacročné priateľstvo si v príspevku tykáme.

Pamätám si, že aj u nás sme lámali kukuricu a potom sme ju šúpali. Zišla sa rodina aj susedia. Aj teraz sa snažia zachovať tieto tradície. Alebo boli večierky, aj nato sa pamätám, a vtedy sa susedia zhovárali po slovensky, kartovali a my deti sme počúvali, o čom sa zhovárali. Alebo aj zabíjačky boli.

Bývali sme vo Viniciach, v Sirató a potom v Bezine, a tam neboli žiadne organizované programy, len rodina a susedia sa schádzali.

Základnú školu si skončila v Slovenskej škole v Sarvaši. Ako si spomínaš na tieto roky?

Najradšej spomínam na to, keď sme chodievali do hája a zbierali sme orechy, na jar fialky alebo sme sa hrali a hojdali, lebo v škole vtedy hádam ani hojdačka nebola.

Bývala som v internáte. Boli sme tam vtedy traja súrodenci a moja staršia sestra veľmi nerada tam bola, nemala rada kolégium a raz nás súrodencov pozbierala, že ideme domov. A išli sme, peši 5-6 kilometrov. Ja som bola vtedy prváčka. Na druhý deň nás mama zobrala späť. Aj inokedy sme peši chodievali domov, lebo takto jeden forint a desať filierov sme usporili.

Práve vtedy bola revolúcia v roku 1956 a mama nás zobrala domov. Darmo nás nahovárali v škole, že nebude tu v Sarvaši nič, ona nás nechcela tam nechať. Ja s bratom sme chodili ten jeden školský rok do sálašskej školy, ktorá bola v Sirató vedľa nás, a sestra do inej školy. Potom sme sa vrátili do Sarvaša. Vtedy tie letá a letné prázdniny boli veľmi krásne, odišli sme ráno štyria – piati a vrátili sme sa domov len večer. Celý deň sme sa hrali vonku. Mne jedna teta vždy vravievala, že Anuška choď domov, lebo ťa nabijú. Otec sa veľmi hneval, keď sme prišli domov neskoro. Rada som pásla husi, lebo vtedy som veľmi veľa čítala, rozprávky, knihy pre mládež.

V sálašskej škole sme sa učili po maďarsky, v sarvašskej najprv všetko po slovensky, ale už v 6. triede na biológii, pamätám sa, keď už nasledovala téma hus, odvtedy už všetko bolo po maďarsky. Ako dnes, že len zemepis a dejepis boli v slovenčine a, samozrejme, slovenský jazyk a literatúra. Bolo to v 1960/61.

Slovenské gymnázium si absolvovala v Békešskej Čabe. Ktoré sú tvoje najkrajšie, najzaujímavejšie spomienky?

Aj na Čabe som bývala v internáte. Už sa nepamätám, ale veľmi zriedka, asi len mesačne raz sme mohli ísť domov. To som ťažko znášala. Mali sme veľmi čulý spoločenský život, chodili sme na rozličné programy. Veľmi rada som mala tanec, vtedy spevokol bol tiež. Tú prísnosť v žiackom domove, že nás málokedy pustili von, som nemala rada.

Už sme sa ani na gymnáziu neučili po slovensky všetko, len dejepis, zemepis a slovenskú literatúru a gramatiku. Tridsiati sme začali a potom len dvadsiati dvaja sme gymnázium skončili. Boli sme dobrá trieda, kamarátili sme sa, hlavne tí, ktorí sme bývali v žiackom domove. Ani nie div, veď sme boli stále spolu.

Mali sme prísnych učiteľov. Dejepis a slovenčinu nás učil Ján Chlebnický, Aladár Králik maďarčinu a ruštinu. István Sokol maďarčinu. V prvom ročníku nás učila Katarína Miklyová maďarčinu a slovenčinu a popritom bola našou triednou učiteľkou. Mali sme ju veľmi radi. Gyula Kovács biológiu, Imrich Ocsovszki, Ocsi bácsi, matematiku a fyziku, vo štvrtom ročníku Judita Vargová. Mala som rada telocvik, cvičila nás Ildika Ráczová Suchová. My sme už nemali spev, ale spevokol áno. Ján Knyihár bol riaditeľom, učil nás logiku a psychológiu.

Na maturite sme dobre obstáli. Všetci sme študovali ďalej. Dobre nám bolo v triede, schádzame sa päťročne. Ale teraz aj trošku hustejšie, lebo je nás stále menej. Na internete sme priebežne v kontakte.

Vtedy bola škola aj v sobotu, päť dní sa vyučovalo a týždenne jeden deň sme chodili do továrne, 5+1, to bol tzv. technický deň. Tu sme dostali známku aj za teóriu, aj za prax. Mali sme sa naučiť šiť na šijacích strojoch. Keď sa stroje pokazili, my sme mali ich opraviť, problém vyriešiť. A to sa veľakrát stalo, lebo dali nám už staré, vytriedené stroje, ktoré oni už nepoužívali. Ja som nebola šikovná, ani šiť na stroji som sa nenaučila. Ani doteraz neviem.

V Segedíne si pokračovala vo svojom štúdiu na Vysokej škole Gyulu Juhásza odbor slovenčina a ruština. Prečo si sa rozhodla, že sa chceš stať učiteľkou?

Ešte som bola veľmi maličká, keď som sa rozhodla, že budem alebo predavačka, alebo učiteľka. No tak potom zostala som pri tom, že chcem byť učiteľkou. Samozrejme, v tomto mi pomohli aj učitelia, najmä Katka Miklyová. Ona ma nahovárala, aby som sa prihlásila na vysokú školu. Už vtedy, keď som bola prváčka. Ona bola naozaj veľmi dobrá učiteľka. Na ňu veľmi rada a často spomínam. Bola mojím vzorom.

A *prečo si si vybrala práve slovenčinu a ruštinu?*

Na gymnáziu som veľmi veľa čítala, páčili sa mi najmä slovenskí realisti Tajovský, Kukučín a Ivan Krasko z lyrikov. Potom o pár rokov pozdejšie, keď už som bola začínajúca učiteľka, znovu som prečítala všetkých autorov, ktorých som učila. Prečo som si vybrala slovenčinu? To mi išlo prirodzene, slovenčinu som si priniesla z domu ako materinský jazyk.

A prečo práve ruštinu?

Ruštinu nás učil Juraj Hanko, ktorý priniesol na hodiny vždy také pekné piesne. Stále sme počúvali ruskú hudbu, teda ruské spevy. No a že sú blízko tieto dva slovanské jazyky, myslela som, že sa mi bude ľahšie študovať. Ani som nemala problémy na vysokej škole. My zo slovenskej školy, ktorí sme sa na ruštinu dostali, jazyk sme vedeli lepšie, učili sme sa ľahšie ako tí, ktorí nevedeli po slovensky.

Aké boli tvoje študentské roky v Segedíne?

Na slovenčine sme začali šiesti, vlastne šesť dievčat a len tri sme získali diplom.

Pavol Bacsa nás učil gramatiku. Bol veľmi náročný, uňho sme museli byť vždy pripravené. Mali sme lektorov zo Slovenska, z ktorých sme si veľmi obľúbili Jána Gregorca. Učili sme ho po maďarsky.

Vo štvrtom ročníku vedúci katedry ruštiny ma zobral s tretiakmi na šesť týždňov do Petrohradu. Keď som sa vrátila, volali ma pracovať do sarvašskej školy, predovšetkým moja sesternica Anna Franková Vidová. Vtedy bolo tak, že sme mali ísť pracovať tam, kde nás poslali. A na Sarvaš ma veľmi volali. Tak som si rozmyslela, že pôjdem a potom budem v novom školskom roku pokračovať na vysokej škole. Lenže Karcsi bácsi, Drien Karcsi bácsi, bol vedúcim na slovenskej katedre a nahovoril ma, že sa môžem vydať, že lepšie bude, ak teraz skončím štúdium so svojimi spolužiačkami. Tak som vo štvrtom ročníku na vysokej škole pokračovala diaľkovo. Mal pravdu Karcsi bácsi, lenže ja som vtedy mala mesiac alebo dva mesiace, aby som sa prichystala na skúšky, aby som napísala diplomovú prácu. A to všetko popri práci. Pamätám sa, že 8. novembra, keď mám narodeniny, som začala pracovať v Sarvaši. Ináč veľmi dobre som sa tam cítila, len vtedy v skúškovom období som mala naozaj ťažkosti. Ťažko bolo popri práci študovať, ale zvládla som to. Len naozaj ľutujem ten jeden študentský rok.

Tvoja pedagogická dráha sa začala v Sarvaši a pokračovala sa *Békešskej Čabe. Vyučovala si predovšetkým slovenskú gramatiku a literatúru, bola si triednou profesorkou, ale aj vychovávateľkou na internáte a aktívne si sa zapájala do spoločenského a kultúrneho života tvojich alma mater.*

V Sarvaši som bola vychovávateľka, ale som aj vyučovala. Popri pedagogickej činnosti som bola vedúcou tanečného krúžku. Organizovala som rôzne kultúrne a športové programy. Deťom sa veľmi páčili cyklistické túry. V škole bol veľmi dobrý kolektív. Keď niekto mal službu cez víkend, navštívili sme ho. S mnohými sme v priateľstve dodnes.

71

Na Čabu ma volal môj bývalý učiteľ Ján Chlebnický. Veľmi ťažko ma pustili zo Sarvaša, ani pre mňa to nebolo ľahké rozhodnutie. Ale vábila ma nová úloha.

Mala som vyučovať slovenský jazyk a literatúru aj na gymnáziu. Toho som sa trošku bála, ale sa mi to páčilo. Potom som vyučovala aj dejepis, spev a mnoho ďalších predmetov. Dostala som služobný byt, bývala som v domčeku na dvore školy, takže som bola vždy pri ruke, keď bolo treba niekoho zastupovať. Bolo to zaujímavé, ale aj namáhavé, lebo som sa stále musela pripravovať na hodiny.

A uznali tvoju prácu?

Áno, uznali. Dostala som aj vyznamenanie. Ministerskú pochvalu. Hádam aj kolegovia uznali moju prácu, a tak som cítila, že žiaci ma majú radi.

Mala som dve triedy na gymnáziu, kde som bola triedna učiteľka. Potom ešte aj tretiu triedu, ale ich som nechala, odišla som vtedy zo školy. Manžel potreboval pomoc vo svojom súkromnom podniku. Ale nepracovala som s ním dlho. Chýbali mi žiaci a školská atmosféra. Išla som vyučovať na evanjelické gymnázium slovenčinu ako cudzí jazyk. To som nemala rada. Ja som rada vyučovala v slovenskom jazyku literatúru a gramatiku, a nie jazyk. Takže som sa vrátila do slovenskej školy, kde bola riaditeľka E. Pečeňová, moja bývalá žiačka. Bola som vychovávateľkou, ale som učila aj slovenčinu. Dnes by som už neobstála. Tú modernú techniku neovládam.

Všetko sa zmenilo, zrýchlilo sa. Aj deti sa zmenili. Teraz je už v škole oveľa ťažší život. Viem to, lebo aj ja mám 8-ročných vnukov a tú malú Katu. Ani oni sa neuspokoja s tým, že im porozprávam nejakú rozprávku. Potrebujú internet, potrebujú telefón, všetko, aby sa hýbalo, pohybovalo. A gymnazisti ešte väčšmi. Už sa nepripravujú na hodiny tak, ako dávno. Už si neprečítajú všetko. Ani im netreba. Stačí, keď prečítajú úryvky. Tak som to zbadala, keď som bola vychovávateľka. Viem, že je už všetko celkom inak. Ale je to celkom v poriadku. Nemusíme my tu v Maďarsku vedieť viac a lepšie slovenskú literatúru ako žiaci na Slovensku.

Na ktoré úspechy si najviac hrdá? Porozprávaj z nich niekoľko.

Na maturite moji žiaci boli dobrí. Vtedy boli aj čitateľské súťaže, aj tam sme pekne obstáli, moji žiaci boli veľakrát prví.

Teta Ančinová, Erzsika néni, ma viackrát poprosila, aby recitovali naši žiaci v knižnici. Boli tam rôzne literárne programy, na ktoré prichádzali naši básnici: J. Dolnozemský, G. Papuček, Š. Kormoš, I. Fuhl a ďalší. Naši žiaci zo základnej školy pekne recitovali básne týchto pozvaných autorov. A aj na iných podujatiach. Bola som na nich hrdá.

Aké ťažkosti si mala riešiť?

Mala som aj veľké, ťažké výzvy. Napríklad keď Aladára Králika pozvali na Vysokú školu do Segedína, potom ma poprosili, aby som pripravila žiakov na maturitné skúšky. Mala som s nimi prebrať všetky maturitné otázky, hodne učebného materiálu. Nebola to ľahká úloha, lebo práve vtedy som bola na materskej dovolenke so svojou staršou dcérou. Veľakrát sme sa učili u nás doma...

Také náročné úlohy som dostávala. Možno, že sa mi páčilo, že toľko úloh zverili na mňa. I keď som bola vyčerpaná, na hodiny som nemohla ísť nepripravená. Napríklad, keď som vyučovala dejepis na gymnáziu, a ja nie som dejepisárka. Alebo, keď som šesť mesiacov vyučovala spev namiesto Jána Sutyinského, potrebovala som pomoc od jednej mojej bývalej žiačky, ktorá chodila do hudobnej školy. A učila som sa hrať na klavíri.

Aké pekné spomienky, zaujímavé zážitky máš?

Nielen pre žiakov, ale aj pre nás pedagógov sú pamätné výlety, tábory. Tak napríklad táborenie s mojimi žiakmi prvákmi v Martine a v Liptovskom Hrádku. V Sarvaši som vypožičala stan pre 16 osôb, viac ako štvormetrové stĺpy so šiatrom. V buse som ho sama niesla na Čabu. Vlakom sme cestovali na Slovensko nesúc stany, náradie, kotol na varenie a potraviny na 6-7 dní, veď stravovanie sme plánovali sebestačne. Všetko sme brali z domu. Hádam tri dni sme boli v Martine, v tzv. divom, či v akom kempingu. Zorganizovala som všetko presne, kto čo nesie, čo má brať so sebou. Jedine na to, kde sa usadíme, kam si postavíme stan, som nemyslela. Vyriešili sme to spontánne. Mala som známych aj v Martine, aj v Liptovskom Hrádku. Len som ich nechcela osloviť, hoci jeden bol sekretárom Matice a druhý bol riaditeľom internátu.

V Martine sme stanovali tesne pri budove Matice slovenskej a odtiaľ nás čakala ďalšia cesta vlakom do Liptovského Hrádku. Tu sme sa usalašili tiež "nadivoko" v lese na horskom svahu. Tieto dni stále pršalo. Nenašli sme suché drevo, aby sme mohli variť. Deti si vyprosíkali palivo z blízkej píly. Vybrali sme sa na Štrbské pleso, chceli sme sa dostať k chate, kde majú stanicu lanovky. Bola taká hmla, že sme vôbec nešli tým smerom, ako som to pozdejšie zistila. Ja som sa nazdávala, že ideme dobrou cestou, ale trošku sme odbočili a šli sme celkom iným smerom. Ešte dobre, že sme sa vrátili.

Tu sme mali ďalšiu nepríjemnosť. Jedli sme sendviče v bufete na stanici a deti sa zhovárali medzi sebou po maďarsky. Ľudia si mysleli, že sme Maďari z južnej časti Slovenska. Keď som povedala, že sme z Maďarska a deti sa učia po slovensky, mali by si to cenit', zmenil sa ich postoj voči nám.

73

Boli aj nebezpečné chvíle. V Martine sa policajti spýtali, či máme povolenie tam táboriť. Deti povedali, že iste, ale zobudia pani učiteľku. Policajti povedali, že netreba, ale dodali, že stadiaľ chodí najviac opilcov, ožranov. V Liptovskom Hrádku sme pri našich túrach všetko nechali tam na lesnej ceste. Len raz sa stalo, že nám menší stan zrútili, ale nič nám neodniesli, iného sa nedotkli. Aj sekeru sme si zobrali so sebou z domu a chlapci odvtedy tam mali pod hlavou sekeru, ak by sa niečo stalo.

Výlet bol dobrý, ale pekné spomienky sem, zaujímavé spomienky tam musím sa priznať, bola som príliš opovážlivá. Dnes by som takúto cestu nesmela zorganizovať.

So svojou poslednou triedou som bola v Sarvaši pri Kereši. Tam okrem toho, že sa nám prevrátil čln a spadli sme do vody, žiadne nebezpečenstvo nebolo.

V Prahe sme bývali v rodinách. Naši hostitelia nám prichystali rozličné programy. Cestou domov sme mali problém. Jedna naša žiačka nechala cestovný pas u svojich hostiteľov. Rozmýšľali sme, čo teraz robiť. Skryť ju v lôžku? Alebo povedať pravdu? Povedali sme pravdu, na hranici napísali protokol. Nikto nemusel ostať v Čechách. Cestovali sme spolu všetci domov.

Posledný môj výlet so žiakmi bol v Borinke pri Bratislave, za ktorý sme mohli poďakovať vtedajšej riaditeľke Alžbete Uhrinovej, ktorá nám vyhrala v súbehu peniaze na túto exkurziu. Odtiaľ sme jazdili aj do Viedne, kde sme si pozreli kaštieľ. V tom čase bol v Bratislave futbalový zápas. Chlapci tam chceli ísť, čudovali sa, že po kratšom váhaní som ich pustila. Hrali mužstvá Slovan Bratislava a Real Madrid (1:2). Teraz sa aj ja čudujem, že som ich pustila. A dokonca autom! Lebo bol s nami aj Doki, bývalý spolužiak, išiel osobným autom a s ním naši chlapci. My ostatní sme cestovali takým menším busom. Začiatkom štvrtého ročníka bola naša posledná cesta. Teraz sme mali tridsiate výročie maturitného stretnutia.

Takzvané čitateľské tábory sme organizovali aj v Čabe a pozdejšie na Slovensku v Brezne. Lyžiarske tábory sa páčili nielen deťom, ale aj nám dospelým.

Aká je podľa teba v súčasnosti situácia na našich národnostných školách?

Poznám hlavne tunajšie školy na okolí, ale aj ostatné, napr. v Kétšoproni. A viem, že na niektorých školách už veľmi dobre vyučujú, sústreďujú sa na komunikáciu. Deti celkom dobre, plynulo hovoria. To viem odtiaľ, že dlhé roky som skúšala na jazykových skúškach. To sa mi páči, že veľa dbajú na konverzáciu. Napr. v Dabaš-Šáre alebo v Ďurku, na tom okolí, alebo tu v Kétšoproni.

I keď viem, že učitelia majú veľa práce so žiakmi, lebo z domu si už slovenský jazyk neprinášajú. Viacerí už nemajú slovenské korene, tradície, kultúrny život v týchto dedinách samozrejme je, ale slovenčinu treba naučiť od nuly. Viem, že sú národnostné školy, pomáhajú aj lektori, lektorky zo Slovenska, takto sú žiaci nútení hovoriť po slovensky.

Čo by si odkázala terajším vedúcim školstva a škôl, pedagógom, žiakom a rodičom?

Aby vydržali, nechcem opakovať stereotypy. Viem, že sú ťažkosti, ale napríklad aj to viem, že niektorí dospelí teraz cítia, ako dobre je vedieť po slovensky. Ešte aj 60- a 70-roční sa snažia trošku oživiť svoju slovenčinu alebo sa učiť po slovensky. Veď chodia po svete. Majú styky so Slovenskom, aj to je známe, že pomocou slovenčiny lepšie porozumejú slovanské jazyky.

Popri výchovno-vzdelávacej činnosti v škole si sa zúčastnila a dodnes sa zúčastňuješ národnostného života mesta. Si členkou speváckeho zboru Čabianska ružička, dlhé roky si bola členkou výšivkárskeho krúžku Rozmarín, Klubu seniorov. Ako pomocná dobrovoľníčka si prítomná na mnohých slovenských podujatiach.

Už nie som natoľko aktívna, už len tam idem, čo ma naozaj zaujíma. Ale bola som veľmi aktívna, áno. Potrebovala som takéto „pörgést" (točenie a vírenie). Vždy som mala rada spoločnosť, hlavne slovenskú. Už ako mladá učiteľka som chodila do Klubu mladých pedagógov. Od začiatku som bola členkou slovenského klubu, Hidasi Tibi bácsi bol vedúcim. Chodili sme s ním na výlety, boli všelijaké prednášky aj iné programy, napr. šúpali sme spolu so staršími kukuricu. To sa mi ľúbilo, že sme spolu boli mladí i starí. A starí nám vždy hovorili o tom, čo bolo v ich čase a my sme sa z toho učili.

Vždy som rada spievala. Keď ma pozvali do spevokolu, do Ružičky, dlho som neváhala a od tých čias som aktívnou členkou. Klub je klub, vtedy tam chodím, keď môžem alebo keď sa mi páči program. Ale krúžok znamená zodpovednosť a povinnosť, samozrejme, nie z povinnosti chodím do Ružičky, ale preto, že sa mi páčia tie piesne, ktoré sa učíme, aj spoločnosť, aj to, že vystupujeme, keď nás pozývajú. Keď som začala chodiť do spevokolu, vysvitlo, že v Dome slovenskej kultúry je viac takých krúžkov, ktoré ma zaujímajú. Začas som aj vyšívala a chvála Bohu mám výšivky pre svoje dcéry a pre svojich vnukov. V krúžku Rozmarín sa obyčajne ženy chystajú na veľmi náročné súťaže a ja ani nie som natoľko šikovná, ani čas nemám, a preto som tam prestala chodiť. Ako pravidelnú činnosť som si zachovala spevokol, ale chodím aj do Klubu pedagógov. A na slovenské programy, keď len môžem.

75

Anna Istvánová ma nahovorila, aby som redigovala časopis Čabän, a viac rokov som to robila, písala som doň články. Robila som to, lebo to nemal kto robiť, ale to nepatrilo medzi moje najobľúbenejšie činnosti. Aj na gymnáziu som redigovala školský časopis Náš hlas.

Spočiatku organizovala pre Čabiansku ružičku cesty na Slovensko, do Rumunska a na Ukrajinu Eržika Ančinová. Pozdejšie nechala tieto cesty na nás, lebo mala iné povinnosti. Takže som pripravovala rozličné výlety, napr. do Trenčína, Vysokých Tatier alebo do Fatry, Prahy. Každý rok sme cestovali niekde na sústredenie. Išli s nami aj naši vedúci: Rázga Józsi bácsi, Szák Kocsis Péter, Ildika Očovská. To bolo veľmi dobré, že sme sa schádzali s tamojšími ľuďmi a spolu sme spievali, napr. v Tatranskej Lomnici, Hodruši. Potom, keď cesty zdraželi a písanie konkurzov sa stalo namáhavejšie, robila to Anka Ištvánová. S ňou sme boli napr. v Paríži, v Čechách na Jánošíkovom dukáte aj doma na Dňoch Slovákov v Lucine, Jašči a na mnohých miestach v Maďarsku, napr. v Őrségu atď. Ona veľmi rada cestovala s nami a usporadúvala tieto cesty.

Po Anke Ištvánovej sa vedúcou Domu stala Hajnalka Krajčovičová, moja bývalá žiačka. Najprv som aj pri nej aktívne pracovala, lebo potrebovala pomoc. Ale potom som mala iné rodinné záležitosti. Už nepracujem aktívne, len chodím ako hosť na rozličné programy. Ale sledujem ich činnosť. V Ružičke a v Klube pedagógov som ešte aktívna.

Zostavila si aj peknú jubilejnú publikáciu Ružičky, ktorá vyšla pri príležitosti 20-ročného založenia speváckeho zboru. Ako to všetko zvládaš popri rodine, popri troch vnúčatách? Prezradíš nám svoju najdôležitejšiu motiváciu?

Len tak cítim, že to musím robiť, že tam musím ísť. Aj s dcérami, a teraz aj s vnúčatami chodíme na rozličné slovenské podujatia. Jednoducho to potrebujem, aj keď doma mám vždy čo robiť. Na to si musí človek nájsť čas. Vládzem, lebo chcem. Tie zážitky nechcem vynechať. Potrebujem zážitky aj dnes. Keď si doma pozerám albumy, vždy zistím, ako dobre, že aj tam, aj tam som bola a vtedy mi prídu na um tie zážitky znovu, aj priateľstvá. Tých starých priateľov mám i dnes. Moji priatelia, najmä priateľky, sú slovenského pôvodu. Viažu ma k nim podobné korene, životné pomery. Pochádzali sme všetci zo skromnejších rodín.

Povedala by si niečo o rodine?

V Klube mladých pedagógov som sa zoznámila so svojím manželom Paľom. Máme dve dcéry, žijú v manželstve, majú deti, pracujú. Tak vidíme, že sú

šťastné. Keď vieme, pomáhame im s ich deťmi. Vnúčatá veľmi radi prijmeme k sebe, keď to potrebujú. S rodinou a priateľmi sme chodili na rôzne výlety, doma, napr. na Sirok. Najčastejšie sme boli na Slovensku, ale dostali sme sa aj do Chorvátska.

A čo robíš v súčasnosti?

Vediem domácnosť, mám veľmi rada svoju záhradu. Mám aj kvety, ale aj zeleninu a stromy. Pri stromoch mi pomáha manžel, ale všetko ostatné robím sama. Záhrada ma upokojuje, deti tiež. Cez víkend ich pozývam na obed, ale už aj oni majú vlastné programy. Menšia dcéra doteraz bývala s nami, takže s Katkou sme boli veľmi zviazaní. Dobre je byť starým rodičom.

Pozerám Domovinu, počúvam V materinskom jazyku, čítam Ľudové noviny, kalendáre a ďalšie časopisy, občas knihy. A čo je veľmi dôležité, týždenne sa stretávam s priateľkami, hráme karty, klebetíme, rozprávame sa a to trvá do desiatej. To je každý utorok, to je náš deň, to potrebujeme. Sú to tiež viac ako 20-ročné známosti. Vyučujem ešte dospelých v Poľnom Berinčoku, ale to sú skôr príležitosti na konverzáciu v slovenskom jazyku.

I keď aj my máme starosti, v podstate sa cítime, máme sa dobre.

Na záver

Ďakujem za odpovede, pre našu slovenskú národnostnú komunitu veľmi poučný rozhovor!

Prijmi od svojich bývalých žiakov a kolegov *„kyticu"* spomienok.

Alžbeta Uhrinová

Annu Vargovú Korcsokovú som spoznala v roku 1975, keď som začala študovať v Békéšskej Čabe na slovenskom gymnáziu. V tom roku začala aj ona tam vyučovať, prišla zo sarvašskej slovenskej školy. Na hodinách slovenčiny , ja som sa dostala do skupiny začiatočníkov, keďže na základnej škole som sa učila slovenčinu iba ako predmet týždenne dve hodiny, nemali sme gramatiku ani literatúru. Na jej hodinách som sa naučila skloňovať slovné druhy, veľmi dobre vysvetľovala učivo. Bola prísna, každú hodinu sme začali písomkou, skloňovali sme slovo, ktoré nám nadiktovala. Boli sme nútení učiť sa, ak sme nechceli dostať zlé známky. Vďaka jej prísnosti a dôslednosti v druhom polroku prvého ročníka ma už prebrala do skupiny pokročilých, čo ma ešte viac inšpirovalo.

Na jej hodinách som spoznala mnoho slovenských ľudových piesní, lebo každý týždeň sme sa naučili jednu, hodiny sa začali spievaním. Napriek tomu, že nie som hudobne nadaná, veľmi som si obľúbila ľudové piesne, ako *Keď rozkvitne biela ruža…, Neďaleko od Trenčína…, Biela ruža rozkvitala…, A ja taká dzivočka…,*

Bývali sme v internáte, každý druhý týždeň sme chodili domov, ona nám nahrádzala mamu. Po vyučovaní sme ju mohli navštíviť doma, v služobnom byte na školskom dvore, vždy nás čakala s nejakými dobrotami. Pamätám sa, keď som bola u nej prvý raz, ponúkla ma vanilkovým krémom s jahodami. Vtedy som ho jedla prvýkrát!

Veľmi som jej vďačná, že som sa od nej mohla naučiť slovenský jazyk, ktorý som dlhé roky vyučovala a ktorý používam dodnes.

Mala som a mám to šťastie, že aj dnes sa stretávame. Dlhé roky sme sa stretávali na jazykových skúškach, kde skúšala mojich žiakov. Veľmi ma potešila, keď nás pochválila, žiakov za ich dobré výsledky a mňa za kvalitnú prípravu. Keďže je ešte stále aktívna, často sa stretávame na slovenských akciách.

Anča, aj touto cestou Ti ďakujem, že som sa správne naučila slovenčinu a obľúbila som si ju! Želám Ti pevné zdravie a veľa šťastných rokov v kruhu najbližších!

Tvoja bývalá študentka Acsi
(Anna Franková, predsedníčka Slovenskej samosprávy v Sarvaši)

Dlhoročné priateľstvo je dar!

Keď otváram svoj album fotografií a listujem v ňom, vidím mnoho záberov s menami a číslami dní. Objavia sa moje poznámky, každá strana znamená roky. Medzitým mi padnú do očí naše obrázky uchovávajúce spoločné spomienky s mojou priateľkou, s Ančou Vargovou/Anna Korcsoková Vargová/. Mladosť voňajúca jarou, dlhé zrelé roky! Štyri roky na pedagogickej vysokej škole a... Roky na pracovisku v Slovenskej základnej škole a žiackom domove v Sarvaši. Mala som šťastie na úprimné priateľstvo s Ančou a s jej rodinou, ktoré som považovala za svoju druhú rodinu. Zdieľali sme spolu energiu do vecí, na ktorých nám záležalo: boli to mimoškolské aktivity, tanečné tábory, aktivity na rodinných stretnutiach. Zostali mi z toho času spomienky na hromadné záchvaty smiechu, na pamätné dni i zabíjačky. Spomienky. Zážitky. Priateľstvá. Koľko, aké hlboké a aké šťastné momenty zanechávame v srdciach! Fotky z minulosti nám pripomenú nádherné chvíle a momenty, ktoré sme spolu zažili v Békešskej Čabe, v Segedíne, v Sarvaši, na Slovensku.

Síce sme spolu strávili len obmedzený čas, boli to krásne chvíle, udalosti v našom mladom veku. Naše všestranné ľudské a odborné znalosti vždy prinášali svieži pohľad do každej situácie. V Sarvaši sme spolu hľadali a našli tvorivé a schopné riešenia, ktoré nám umožnili vytvoriť pozitívnu atmosféru v našej práci. Počas spoločných pracovných rokov sme spolu prekonávali prekážky, riešili problémy a dosahovali sme vynikajúce výsledky. Tvoja pozitívna aktivita a skvelé nápady posilňovali spoločnosť, v ktorej sme žili a pracovali. Spolu sme vedeli vytvoriť okolo seba priateľské styky, keď sme sa spolu smiali, zdieľali radosti aj starosti. Mali sme rovnaké záujmy o kultúru, o život. V našej priateľskej atmosfére sme si vytvárali také prostredie, v ktorom sme sa cítili ako súčasť tej istej rodiny. Nechcem zabudnúť na tie vzácne spomienky, ktoré sme si spolu vytvorili na pracovisku a v súkromnom živote a ktoré si so sebou nosím. Nikto nás nerozosmial tak, ako sme to mi prežili. Ďakujem za nekonečný smiech v tanečných táboroch, pri súkromných udalostiach.

Roky mladosti a čas zrelosti sú za nami. Ale naším odchodom do dôchodku sa život neskončil. Práve naopak! Svoj voľný čas môžeme venovať čomukoľvek. Obdivujem, že moja kamarátka spolu s priateľkami chodí do divadla, na výlety, trávi svoj čas v kluboch dôchodcov. Moja kamarátka! Užívaj si každý deň ešte dlhé roky s rodinou, s vnúčatami!

Pöntyi

(Dr. Anna Kondačová, učiteľka na dôchodku)

Milá Ančulka,

si tá osoba, ktorá sa môže pýšiť tým, že dosiahla to, čo v živote málokto – bola si tou pravou učiteľkou, nám aj triednou; ktorá nás nielen učila, ale stala sa nám druhou mamičkou a v istom zmysle slova aj priateľkou. Uviedla si nás do života nielen lexikálnymi znalosťami, ale si nás aj vychovala (hoci niekedy sa stalo, že sme mali väčší hlas), ako aj životnými radami si nám stála za chrbtami. Dodnes celá naša trieda – vieš, tá v škole najchýrnejšia svojou jedinečnosťou(!), ktorá vlani mala 30. pomaturitné stretnutie v plnom počte – sa na Teba teší a zdieľa s Tebou spomienky, podelí sa s Tebou so svojimi dobrými, ako aj ťažšími vecami. Ako učiteľka si sa stala organickou súčasťou mladistvej komunity. Vďaka a úcta takým ľudom, ako si Ty!

No mne si bola pravou rukou aj v pracovnom živote, veď agilne a oduševnene si organizovala Čabiansku ružičku, pomohla si mi pri redigovaní Čabäna a Čabianskeho kalendára, ako i pri vybavovaní všedných vecí okolo Domu slovenskej kultúry.

Si hrdá mamička a babička, môžeš byť pyšná na svoju životnú dráhu a na povahu ozaj na špičkovej úrovni. Si vzorom učiteľky s ľudskou povahou. Ďakujeme osudu, že sme Ťa mohli stretnúť a nadýchať sa Tvojej energie a naplniť sa Tvojimi dobrými radami a hodnotami. Nech – ako dávno vravievali na sálašských učiteľov, ešte mnohým zasvieť lampáš na pravú cestu a maj z neho krásne chvíle!

Vivat k sedemdesiatpäťke!

Hajnalka Krajcsovicsová

Srdečne Ti gratulujeme k narodeninám aj v mene redaktorov a čitateľov Čabianskeho kalendára. Prajeme Ti a Tvojej rodine do budúcnosti veľa zdravia, šťastia a radosti.

30. maturitné stretnutie v čabianskej slovenskej škole r. 2022
Foto: Gyöngyi Barnabás

Spomíname na čabiansku prababičku - Mamuška-

Človek má štyri prababičky a ak máme šťastie, môžeme stretnúť aspoň jednu. Zo štvorice som poznala len jednu a vzhľadom na to, že podľa rodinného almanachu to bude tento rok 100. rok, čo si moji prastarí rodičia v Békešskej Čabe sľúbili večnú vernosť, myslela som si, že si na nich krátko spomeniem.

Dorottya Zahoránová sa narodila 21. júla 1906 v Békešskej Čabe, jej rodičmi boli Pavel Zahorán a Judita Sajbenová. Békešská Čaba vtedy mala úplne inú tvár ako dnes. Doma sa rozprávalo po slovensky, po maďarsky sa deti učili až v škole.

Obrázok 1: Mamuška hrala výborne na citare a akordeóne

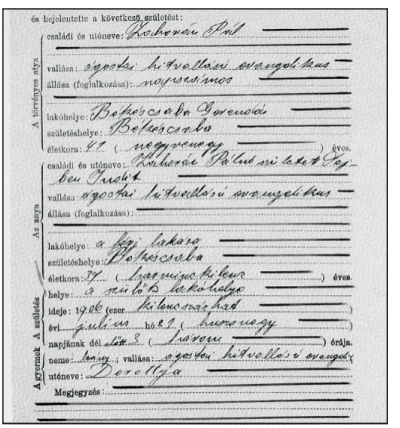

Obrázok 2:
Rodný list Dorottya Zahoránová

Dorottyu Zahoránovú sme všetci volali len tak, že mamuška. O svojom prvom dni v škole veľakrát rozprávala, ako nevedela tak veľmi po maďarsky, že keď jej učiteľka povedala: *„Zahorán Dorottya kérem álljon fel!"* (*„Dorottya Zahorán, prosím-vstaň!"*), nerozumela, ale po učiteľke povedala: *„Zahorán Dorottya kérem álljon fel"*.

Porozprávala nám veľa príbehov o sálaši Zahoránovcov, kde pestovali cukrovú repu a tabak.

Obrázok 3-4: Sálaš Pavla Zahorána v 80. rokoch 19. storočia a v roku 2023. (Bohužiaľ, farma Zahorán a jej okolie sú dnes ornou pôdou)

Dňa 19. 01. 1924 sa v Békešskej Čabe vydala za Ondreja Dohányosa. Mladomanželia si kúpili dom pokrytý slamou v Békešskej Čabe na Madáchovej ulici. Mali osem detí: Ondrej, Juraj, Ján, Dorottya, Michal, Matej, Helena a Judita. V roku 1974 oslávili v sieni mestského úradu 50. výročie sobáša, o čom informovala aj dobová tlač.

82

Ötvenéves házassági évforduló

A Társadalmi Ünnepségeket és Szertartásokat Szervező Iroda rendezésében Békéscsabán, a Városi Tanács dísztermében tartották meg házasságkötésük nevezetes évfordulóját Dohányos András és Zahorán Dorottya békéscsabai lakosok, akik 1924. január 19-én, 50 évvel ezelőtt kötöttek házasságot. A bensőséges ünnepélyen nyolc gyermekük és hozzátartozóik — köztük 19 unoka és négy dédunoka —, valamint jó barátok és ismerősök, a Szabadság Tsz vezetői köszöntötték és halmozták el ajándékokkal az idős házaspárt.

Obrázok 5-6: Békés Megyei Népújság, 1974.01.22/17.szám -50. výročie svadby v roku 1974

Najsmutnejším dňom Mamušky bolo, keď jej prvorodeného syna odviedli do vojny a stal sa sovietskym vojnovým zajatcom. Stále mu písali, no nedostali žiadne správy. Jedného dňa, keď pracovali na poli, uvideli holohlavého muža, ktorý vážil asi 40 kg. Nad srdcom tenkého muža bol list. Ukázalo sa, že jeho malá sestra, moja stará mama (mala vtedy osem rokov), mu potajomky napísala list po slovensky a Ondriš dostal len jeden list zo stoviek. Hovorí sa, že pri slovách malého dievčatka zmäklo aj to najtvrdšie sovietske srdce. Ondriša tento list udržal pri živote.

Ani v najťažšom období rodina neopustila svoju vlasť, Békešskú Čabu (nezapojili sa do výmeny obyvateľstva).

Môj otec rozprával, že jeho starý otec mal špeciálne topánky. Na čižmiach boli podkovy. V zime si ich potajomky požičal, pretože spolu so susednými deťmi kropili chodník vodou, ktorá zamrzla a umožnila korčuľovanie. Najlepšie sa šmýkali špeciálne čižmy. Keď sa to dozvedeli jeho starí rodičia, namiesto toho, aby môjho otca karhali, kúpili mu korčule. Keď otec chodil do školy, mama mu vždy dala dva forinty, za ktoré si mohol kúpiť 5 rožkov.

Moja spomienka na Mamušku je, že každý piatok s ňou musela obedovať celá rodina, samozrejme varila halušky. Kým sme jedli, ona spievala, hrala na citare a harmonike.

Mamuška v decembri 1974 ovdovela. Mamuška bola srdcom rodiny, neustále navštevovala všetky svoje vnúčatá, pravnúčatá a prapravnúčatá, takže každý, kto ju poznal, vedel po slovensky. Zomrela v roku 1991 vo veku 85 rokov, čo bola pre rodinu veľká strata, keďže už nemal kto držať obrovskú rodinu pohromade.

GYÁSZHÍR

Megtört szívvel tudatjuk, hogy drága édesanyánk, nagymamánk, dédikénk és ükmamám,

ÖZV. DOHÁNYOS ANDRÁSNÉ

Zahorán Dorottya

életének 85. évében, türelemmel viselt betegség után elhunyt. Temetése május 10-én de. 11.30 órakor a békéscsabai Tompa utcai temetőben lesz.

A gyászoló család

Ani po dlhých rokoch nevieme, koho z nás milovala najviac, pretože všetci cítime, že všetkých milovala rovnako. Dnes žije 80% jej potomkov v Békešskej Čabe a v jej blízkom okolí. Viacerí z nich sú členmi slovenských speváckych krúžkov a klubov.

Brigitta Bálint-Gruber
(pravnučka z otcovej strany)

Var, varecha, var

Ako varíme? Čo je najlepšie pod zub? Asi tie chute, na ktoré sme si zvykli v detstve a napokon sme to mohli sami nájsť vo svojej záhrade, resp. v okolí. Čo je lepšie, ako variť z tých surovín, ktoré sú ľahko dostupné – ani kúpiť ich netreba, lebo sa rodia na tejto pôde a vďaka tomuto slnečnému žiareniu, ktoré ich nabije neodolateľnou chuťou. Samozrejme, aj my na šírej rovine máme huby, ale ich chuť nie je taká, ako tých, ktoré vyrastú v lesoch, v horách. Ale ani vo výšinách dozrievajúce napr. paradajky nemajú takú intenzívnu chuť ako tie u nás na Dolniakoch. Alebo sa pozrime na životný štýl, aj ten determinuje, čo na našom stole prevláda. Samozrejme, v súčasnosti si všetko môžeme zaobstarať v obchodoch, navariť si, či upiecť čokoľvek, ale zaujímavé je nastoliť paralely. Možno by ste vyskúšali ten istý recept raz so surovinami z jedného a potom z druhého územia – vtedy by ste uvideli skutočné rozdiely. Vyberám niektoré paralely z kuchyne.

Ovocná polievka	Kapustnica
1l vody, 35-40 dkg ovocia (višne, čerešne, ríbezle, egreše, jablká, buď každý druh zvlášť, buď miešane), 5-10 dkg cukru, štipka soli, 1 ČL škorice, 2 klinčeky, nastrúhaná citrónová kôra podľa chuti, resp. podľa chuti vanilka, 3 PL kyslej smotany, 1PL hladkej múky	*2 kg kyslej sudovej kapusty,1 kg bravčového pliecka, 700 g domácej klobásy, pár ks sušených hríbov, 1 ks väčšej cibule, 2 strúčiky cesnaku, 1 PL mletej červenej papriky,3 litre vody, rastlinný olej, mleté čierne korenie, rasca, bobkový list, celé čierne korenie, soľ, kyslá smotana (do taniera podľa chuti)*
Do osladenej a osolenej vody pridáme citrónovú kôru, škoricu a klinčeky a uvaríme v nej ovocie domäkka. V šálke vymiešame kyslú smotanu s múkou, pridáme k ovociu a za stáleho miešania privedieme polievku k varu, aby sa kyslá smotana nezrazila. **Podávame teplú alebo studenú. Gurmáni si môžu na ňu tesne pred konzumáciou nastriekať šľahačku a posypať škoricou, respektíve kakaom. Pri servírovaní využívame kreativitu, zdobíme polievku lístkami medovky, resp. mäty.** **V súčasnosti mnohí zahusťujú polievku pudingovým práškom, no na 1l polievky dajte maximálne 1 vrecúško pudingového prášku. Môžete dodať rôzne príchute, no nezľaknite sa, keď sa farba polievky zmení, napr. po pridaní čokoládového prášku.**	**Cibuľu pokrájame na kocky a opražíme na oleji, pridáme malé kúsky cesnaku, na kocky pokrájané bravčové pliecko, spolu podusíme. Odstavíme a pridáme mletú červenú papriku, premiešame. Pridáme pokrájanú kapustu, mleté čierne korenie, sušené hríby, ktoré sme predtým zaliali vriacou vodu a nechali zmäknúť, vodu zlejeme. Ja používam domácu kapustu, je v nej rasca, bobkový list, korenie, takže už nemusím tieto ingrediencie pridávať. Kapustu pridáme aj so šťavou, ale ak je veľmi kyslá, prepláchneme ju studenou vodou.** **Zalejeme vodou a varíme spolu od bodu varu asi hodinu alebo podľa potreby.** **Pridáme klobásu a varíme spolu ešte 30 minút. Potom klobásu vyberieme, pokrájame na kolieska a vrátime naspäť. Necháme prevrieť a dochutíme.** **My si dávame do taniera ešte kyslú smotanu. Podávame s chlebíkom.**

Jarná roláda	Hubovník
2 kg zelenej papriky, 1 kg paradajok, 3 cibule strednej veľkosti, 10 dkg prerastanej slaniny, 25 dkg údenej klobásy, soľ, štipka čierneho korenia *Vo vegetariánskej verzii vynechajte slaninu a klobásu a nahraďte ich olivovým olejom.*	*500 g čerstvej huby, 6 ks rožky, mlieko, 1 ks veľkej cibule, 4 strúčiky lisovaného cesnaku, podľa chuti: udené mäso, čierne korenie, majorán, sekaná petržlenová vňať, olej, strúhanka, vegeta.*
Umyté paradajky pokrájame (môžeme ich predtým olúpať – najľahšie salúpu, keď ich vložíme do vriacej vody, ale môžeme dať aj so šupkou). Zelené papriky, slaninku a klobásu pokrájame zhruba na rovnaké kúsky. **Slaninu opražíme a pridáme nadrobno posekanú cibuľu. Keď cibuľa zmäkne, pridáme kúsky klobásy a trošku ich opražíme.** **Nakoniec pridáme papriku, trošku necháme zmäknúť a pridáme paradajky. Osolíme a dáme štipku čierneho korenia a podľa chuti cukru.**	**V miske zalejeme mliekom rožky nakrájané na kocky. Hríby namočíme do studenej vody na 30 minút. Potom ich povaríme, scedíme a krátko opečieme na oleji. Očistenú a pokrájanú cibuľu restujeme na oleji spolu s cesnakom. Nakrájané údené mäso, vajcia, sekanú petržlenovú vňať, hríby a restovanú cibuľu s cesnakom dáme do misky k rožkom. Ochutíme soľou, mletým čiernym korením, majoránom, vegetou a spolu premiešame. Pripravenú masu dáme do vymastenej a vysypanej formy. Prikryjeme alobalom a vložíme piecť do vyhriatej rúry. Krátko pred dopečením alobal odstránime a necháme zapiecť.**

87

Palacinky s čerstvým ovocím a šľahačkou	**Palacinky s bryndzou**
maslo na vyprážanie, 4 vajcia, 150-200 g hladkej múky, soľ, 500 ml mlieka, jahody, šľahačka	*maslo na vyprážanie, 125 g bryndze, 4 vajcia, 150-200 g hladkej múky, soľ, 500 ml mlieka*
Žĺtky rozmiešame v mlieku a postupne pridávame toľko múky, aby vzniklo redšie cesto. Posolíme a zľahka vmiešame tuhý sneh z bielkov. Na rozpálenej panvici na tenkej vrstve tuku pečieme palacinky doružova. **Nadrobno pokrájané jahody jemne roztlačíme, nasypeme na preložené palacinky a nastriekame na ne** šľahačku.	Žĺtky rozmiešame v mlieku a postupne pridávame toľko múky, aby vzniklo redšie cesto. Posolíme a zľahka vmiešame tuhý sneh z bielkov. Na rozpálenej panvici na tenkej vrstve tuku pečieme palacinky z jednej strany doružova. Obrátime ich a navrch dáme lyžičku čerstvej bryndze. Palacinku zakaždým preložíme na polovicu a nožom pridržíme, kým sa bryndza rozpustí. Podávame horúce s čerstvou zeleninou.

88

Január

03. 01. Prvé skupinové stretnutie v Dome slovenskej kultúry (DSK) – prednáška o diplomacii Zoltána Ľuptáka, bývalého diplomata, radcu, námestníka veľvyslanca v Kodani a v Taline, pre členov Klubu čabianskych pedagógov na dôchodku

04. 01. Výstava fotografií zo Slovenska v DSK

09. 01. Prvá skúška komorného spevokolu Čabianska ružička

10. 01. Stretnutie Klubu čabianskych pedagógov na dôchodku v DSK – zaujímavosti z premietania filmu Kikiriki filmára Daniela Gyurkóa

11. 01. Prvé stretnutie Klubu seniorov v DSK
Novoročné stretnutie telekgerendášskych Slovákov
Príprava dolnozemských halušiek v DSK naším čabianskym haluškovým tímom

12. 01. Prvé stretnutie výšivkárskeho krúžku Rozmarín v DSK

13. 01. Prvé stretnutie citarového súboru Strapce

17. 01. Študijná cesta Klubu seniorov do tkáčskej dielne Hudákovcov v Čorváši

18. 01. Zasadnutie predsedníctva, kontrolného výboru Čabianskej organizácie Slovákov (ČOS), referáty vedúcich skupín
Nahrávanie reportáže predsedu ČOS a pracovníčky slovenského vysielania Maďarského rozhlasu

19. 01. Prvé stretnutie Slovenského klubu vo Viniciach

20. 01. Rokovanie predstaviteľov Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM), ČOS a spoločnosti Čabianski Slováci, s. r. o. v DSK

21. 01. Páračky u telekgerendášskych Slovákov

20.-21. 01. Partnerská návšteva delegácie Prešovskej univerzity v Prešove v DSK

24. 01. Prednáška o Sándorovi Máraiovi v Klube čabianskych pedagógov na dôchodku (Túriné Kovács Márta, knihovníčka pred dôchodkom, pedagogička a bývalá vedúca osvetového oddelenia obecného úradu)

25. 01. Rokovanie vedenia ČOS s vedúcimi novozvolených podskupín Klubu seniorov v DSK

Február

02. 02. Natáčanie televíznej relácie 7TV o Čabianskom kalendári s konateľkou ČOS
Prvé stretnutie Klubu so zmenenými schopnosťami v DSK

03. 02. Zasadnutie Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku (ÚKSM) čabianskeho regiónu za účasti riaditeľky ÚKSM a predsedníčky CSSM v DSK

04. 02. Mimoriadne valné zhromaždenie Organizácie Slovákov v Poľnom Berinčoku

06. 02. Účasť na vysunutom zasadnutí ÚKSM v Malom Kereši

07. 02. Prednáška Lászlóa Szelekovszkého o významných dámach Békešskej župy v Klube čabianskych pedagógov na dôchodku v DSK

10. 02. Fašiangová zábava Slovákov v Poľnom Berinčoku

11. 02. Fašiangy čorvášskych Slovákov s pampuškami, vysielanie relácie Domovina o slovenskom dome
Fašiangový ples telekgerendášskych Slovákov s účasťou nášho čabianskeho slovenského klubu

18. 02. Zimný kultúrny deň v Čabasabady s miestnymi Slovákmi

Marec

03.-05. 03. Účasť gerendášskych a čorvášskych Slovákov na zabíjačkových dňoch u partnerov v Sládkovičove
04. 03. Valné zhromaždenie Spolku Slovákov v Eleku s oslavou Dňa žien
Oslava Dňa žien v spolupráci s miestnou slovenskou samosprávou v Čabasabady
08. 03. Oslava Dňa žien u gerendášskych Slovákov
10. 03. Deň žien u Slovákov v Telekgerendáši
Deň žien u Slovákov v Čorváši
13. 03. Reportáž s predsedom Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba v Csaba TV
14. 03. Vyznamenanie za pestovanie miestnej národnostnej kultúry pre Organizáciu Slovákov v Poľnom Berinčoku
Stoličný časopis vo dvore DSK varil kotlíkový guľáš
15. 03. Prehliadka a výstava veteránov na dvore a v okolí Domu slovenskej kultúry
17. 03. Fórum a odovzdanie ceny Za békešských Slovákov Slovenskej samosprávy Békešskej stolice na pôde čorvášskych Slovákov
17.-18. 03. Medzinárodná konferencia Slovákov a odovzdanie Štefankovej ceny v rumunskom Nadlaku
19. 03. Poďakovanie poľnoberínskym Slovákom za ich prácu v pohostinstve Tópart
21. 03. Natáčanie PR správy 7TV s konateľkou o veľkonočnej akcii ČOS v DSK
23. 03. Zasadnutie predsedníctva Únie slovenských organizácií v Maďarsku – Združenia v DSK
25. 03. Deň otvorených dverí v Slovenskom oblastnom dome v Medeši spojený s výstavou bytových textílií
26. 03. Prezentácia 6. čísla Bánhedešských zošitov – Mária Žiláková: Baby, barbieri, felčiari, kováči vo Veľkom Bánhedeši
31. 03. Valné zhromaždenie ČOS v Áchimovej sieni

Apríl

01. 04. Tradičná slovenská zabíjačka a ochutnávka jedál v Gerendáši
Akcia Čaro našich rúk – tvorivé prsty v Dome slovenskej kultúry v rámci Jarného festivalu Békešskej Čaby a X. celoštátneho týždňa Domov tvorby ľudového remeselníctva a dielenských galérií (výšivkársky krúžok Rozmarín, citarový súbor Strapce, komorný spevokol Čabianska ružička)
Valné zhromaždenie Organizácie Slovákov v Poľnom Berinčoku

04. 04. Maľovanie kraslíc – ozdobenie stromu z kraslíc (privítanie škôlkarov) v čorvášskom slovenskom spoločenskom dome
Odovzdanie cien súťaže detských kresieb s témou Som šuhajko z Békéša s miestnymi Slovákmi

05. 04. Zasadnutie SSŽM Békešská Čaba

06. 04. Maľovanie kraslíc so škôlkarmi v Slovenskom oblastnom dome v Telekgerendáši

07. 04. Umývanie sa v studni na Veľký piatok a pašie komorného spevokolu Čabianska ružička
Hľadanie kraslíc u Slovákov v Čabasabady

14. 04. Vystúpenie slovenského pávieho krúžku v Poľnom Berinčoku na akcii dôchodcov Tance národov – Hudba národov

15. 04. Vystúpenie komorného spevokolu Čabianska ružička v Múzeu M. Munkácsyho na vernisáži Tranoscia
Slovenské čajové popoludnie v Telekgerendáši, vystúpenie miestneho spevokolu Borovka, komorného spevokolu Čabianska ružička a citarového súboru Strapce

16. 04. Slovenské čajové popoludnie v Kétšoproni

22. 04. Vystúpenie slovenského pávieho krúžku v Poľnom Berinčoku na Výstave ľudového umenia a na stretnutí pestovateľov ľudovej hudby
Slovenský kultúrny a gastronomický deň v Slovenskom Komlóši s ponukou halušiek nášho Klubu seniorov a lokší z Eleku

22.-23. 04. V rámci Dňa oblastných domov otvorené dvere Slovenského pamätného domu v Čorváši s ponukou halušiek nášho Klubu seniorov
V rámci Dňa oblastných domov otvorené dvere Slovenského domu v Eleku

23. 04. Dobročinný galaprogram vítania jari v sarvašskej slovenskej škole
25. 04. Vystúpenie citarového súboru Strapce v Spoločenskom dome vo Viniciach na stretnutí Slovenského klubu
27. 04. Oslava prvých narodenín Klubu pracovníkov čabianskych tlačiarní na dôchodku, zahral im náš citarový súbor Strapce
28. 04. Stavanie mája pri Slovenskom dome v Eleku
29. 04. Celoštátne stretnutie vedúcich slovenských oblastných domov v Dome remesiel v Slovenskom Komlóši
Stavanie mája vo dvore Slovenského pamätného domu v Čorváši

Máj

01. 05. Vystúpenie citarového súboru Strapce na Hlavnom námestí na Civilnej kultúrnej prehliadke
Majáles v Domu slovenských tradícií a spoločenstva v Medeši
Stavanie mája a slovenská gastronómia na miestnom športovom ihrisku v Eleku
Stavanie mája a slovenská gastronómia v miestnom parku v Poľnom Berinčoku

05. 05. Rozlúčková slávnosť na čabianskom slovenskom gymnáziu
Valné zhromaždenie Spolku Za Čabasabady
Účasť kétšoproňských a čabianskych žiakov na súťaži Spievanky a veršovačky v Slovenskom Komlóši

13. 05. Čabasabady – sálašskí učitelia: kladenie kytice ku krížu na rázcestí Szalay a k Pamätnej stene sálašských učiteľov + stretnutie bývalých sálašských žiakov, prezentácia publikácie o škole Szalay-major
Komorný spevokol Čabianska ružička na Stretnutí spevokolov v Čanádapáci
Účasť Slovenského klubu na Slovenskom dni v Čabačúde

16. 05. Interaktívna dielňa – príprava halušiek miestnych Slovákov s MŠ Nezábudka v Poľnom Berinčoku

19. 05. Odovzdanie pece a obnoveného Slovenského pamätného domu v Gerendáši

19.-21. 05. Stretnutie Slovákov z Medeša s partnermi v Borinke

23. 05. Účasť zástupcov ČOS na valnom zhromaždení Zväzu civilných organizácií

24. 05. Návšteva Slovenského spoločenského domu v Poľnom Berinčoku Klubom nadšencov prírody čabianskeho sídliska Lencsési
Účasť zástupcov ČOS a ÚKSM na Odbornom dni osvety v Kultúrnom stredisku Čabianska perla

26.-28. 05. Účasť Slovákov z Čabasabady na súťaži mladých hasičov v Spišskej Novej Vsi

27. 05. Vystúpenie citarového súboru Strapce a gastrospolku Čaba300 na Národnostnom festivale XIII. obvodu Budapešti
Vystúpenie kétšoproňského spevokolu Horenka na Dni osady Kardoš
Deň detí v Poľnom Berinčoku, vystúpenie Slovenského pávieho krúžku v Poľnom Berinčoku
Imatrikulácia farára so slovenskou gastronómiou medešských Slovákov
Otvorený kétšoproňský spoločenský priestor

28. 05. Vytancovanie mája v Eleku
Vyhlásenie výsledkov súťaže detských kresieb, vypísanej telekgerendášskou slovenskou samosprávou
Deň detí v Békéši – rozdelenie organizačných kompetencií

29. 05. Turíčny pondelok v čabianskom slovenskom oblastnom dome – vystúpenie citarového súboru Strapce

Jún

01. 06. Súťaž Červeného kríža, jedno stanovište na dvore DSK

02. 06. Vystúpenie komorného spevokolu Čabianska ružička na odhalení pamätnej tabule Alžbety Ančinovej v škole vo Viniciach

Kurz Nordic walking pre dve skupiny čabianskych Slovákov

03. 06. Vystúpenie citarového súboru Strapce a varenie halušiek členmi Slovenského klubu vo Viniciach na JamiNap

Poľnoberínski Slováci pozdravili škôlkarov na rozlúčkovej slávnosti slovenskej skupiny škôlky Nezábudka

04. 06. Deň detí v Eleku a pečenie lokší

08. 06. Slávnostný program pre pedagógov na slovenskom poli pri príležitosti Dňa pedagógov v čabianskom oblastnom dome (org.: miestna slov. samospráva)

Zasadnutie predsedníctva Únie slovenských organizácií v Maďarsku – Združenia v DSK

13. 06. Prvá akcia programového seriálu Generácie spolu – 1. trieda čabianskej slovenskej školy a Klub seniorov

14. 06. Druhá akcia programového seriálu Generácie spolu – 3. a 4. trieda čabianskej slovenskej školy a Klub seniorov, spevokol Čabianska ružička, citarový súbor Strapce a výšivkársky krúžok Rozmarín

Tradičný kotlíkový gastronomický deň poľnoberínskych Slovákov

15. 06. Prezentácia gastronómie Klubu seniorov na Dni Tótov (Slovákov), usporiadaná na sálaši Csiernik

Deň detí v katolíckej škôlke a Škole sv. Štefana – príprava jedál v peci s členmi spolku zachovávajúcim slovenské tradície Horenka

16. 06. Blahoželanie Jánovi Chlebnickému k železnému diplomu

16.-18. 06. XIV. Kultúrne dni Sládkovičova s čorvášskymi a gerendášskymi Slovákmi

17. 06. Účasť gerendášskych Slovákov na vyhlásení Ondreja L. Áchima za čestného občana v Budapešti

22.-25. 06. Vystúpenie kétšoproňského detského citarového súboru Zornička na Detskom folklórnom festivale v Hriňovej

24. 06. Deň múzeí v Poľnom Berinčoku s miestnou slovenskou komunitou na dvore Knižnice a muzeálnej zbierky Orlay Petrics Soma

Júl

01. 07. Účasť na Dni Slovákov v Maďarsku v Níži – vystúpenie pávieho krúžku Borouka z Telekgerendáša
Oslavy 30. výročia založenia obce Čabasabady
Spolok zachovávajúci slovenského tradície Horenka pripravil halušky a pirohy na stretnutí angličtinárov

01.-08. 07. Slovenský jazykový, hudobný a remeselnícky detský tábor v Poľnom Berinčoku

02. 07. Vystúpenie komorného spevokolu Čabianska ružička a Slovenského pávieho krúžku v Poľnom Berinčoku na Ekumenickom stretnutí národnostných speváckych zborov a koncerte chrámovej hudby

03.-08. 07. I. slovenský národopisný, náboženský a remeselnícky tábor v Čorváši

07. 07. Vernisáž víťazných ručných prác a odovzdanie cien Százrózsáss výšivkárskemu krúžku Rozmarín
Valné zhromaždenie Únie slovenských organizácii v Maďarsku – Zväz vo Veľkom Bánhedeši
Návšteva slovenského detského tábora z Poľného Berinčoka v čabianskom slovenskom oblastnom dome

08. 07. Vystúpenie Slovenského pávieho krúžku z Poľného Berinčoka so slovenskými piesňami na Stretnutí ľudovej hudby v Kösladányi

10.-14. 07. Letná detská herňa so Slovákmi v Čabasabady

15. 07. Detskú herňa a slovenská gastronómia Slovákov z Poľného Berinčoka na akcii mesta Rehotajúci sa dvor
Prezentácia slovenskej gastronómie gerendášskymi Slovákmi na Dni osady

16.-30. 07. Slovenský detský tábor Gerendášanov v Sládkovičove

17.-21. 07. Letná detská herňa so Slovákmi v Čabasabady

18. 07. Návšteva cirkevného zájazdu zo Slovenska v Dome slovenskej kultúry, v oblastnom dome a v kostole

22. 07. Slovenský obecný deň v Eleku

23.-27. 07. Zájazd čabianskeho Klubu seniorov do Sedmohradska

27.-30. 07. Tábor Tranoscius v čabianskom slovenskom oblastnom dome

28. 07. Konferencia k 10. výročiu registračnej listiny miestnych hodnôt s účasťou Slovákov v Poľnom Berinčoku

29. 07. Došli sme – podujatie na počesť 300. výročia osídlenia Poľného Berinčoka

August

04.-06. 08. Vystúpenie citarového súboru Strapce na Folklórnom festivale Jánošíkov dukát v Rožňove pod Radhoštěm
Slováci z Eleku navštívili partnerov v Bakoni (Čerňa, Tardoš, Sápár)
11. 08. Dožinková veselica čabianskych Slovákov v DSK
12. 08. Deň jabĺk v Čabasabady s partnerskou obcou Hradište z SR
18.-20. 08. Účasť čabianskych Slovákov na Hontianskej paráde v Hrušove
19. 08. X. Národnostný folklórny festival v Kétšoproni
Gastronómia békešských Slovákov na Madzagfalvi Napok
20. 08. Prezentácia gerendášskych Slovákov na miestnych oslavách 20. augusta
26. 08. Účasť čabianskeho slovenského klubu, Klubu seniorov a citarového súboru Strapce na súťaži vo varení v priestoroch otvoreného sálašského dvora Remonda

September

02. 09. Účasť osád obývaných Slovákmi čabianskeho regiónu na Dni Békešskej župy (Čabasabady, Kétšoproň-Horenka, Békešská Čaba – výšivkárky Rozmarínu, Gerendáš, Medeš)
03. 09. Spomienka na slovenských predkov poľnoberínskeho Kereku
03.-10. 09. Účasť kétšoproňských žiakov v škole v prírode na Slovensku
08. 09. Pečenie chleba v peci berínskeho slovenského spoločenského domu
08.-10. 09. Účasť gerendášskych Slovákov na Medzinárodnej súťaži Slovákov vo varení
09. 09. Národnostný festival V pokoji a mieri
13. 09. Kétšoproňská slovenská komunita varila lekvár so žiakmi miestnej školy
15.-17. 09. Festival plnenej kapusty v Poľnom Berinčoku a Došli sme, slávnosť k 300. jubileu znovuzaloženia osady
16. 09. Vystúpenie citarového súboru Strapce a mini výstava Klubu seniorov v skanzene v Senondreji
22.-24. 09. Účasť gerendášskych Slovákov na Gril festivale v Čechách
22. 09. Vystúpenie partnerských skupín čorvášskych Slovákov z Veľkého Medera – Megyer Táncegyüttes a citarového súboru Dió héj zo Sládkovičova na „Stég" javisku Kultúrneho strediska Čabianska perla
23. 09. Slovenský deň v Čorváši
Spomienka na sálašský život v Čabasabady
26. 09. Generácie spolu IV. – čabiansky Slovenský klub a materská škola Záhrada víl vo Viniciach
27. 09. Generácie spolu V. – čabiansky Klub seniorov a slovenská materská škola
28. 09. Vystúpenie spevokolu Čabianska ružička na výročnej slávnosti čabianskeho tlačiarstva
30. 09. Zájazd poľnoberínskych Slovákov do Malého Kereša na počesť výročného roka Petőfiho, kétšoproňskí Slováci – spoluorganizátori Dňa sv. Michala

OBSAH

Kalendárna časť **5**

Milý čitateľ *31*

Paralela v znamení tridsiatky (zst.Hajnalka Krajcsovics). *33*

Národnostný zákon 2023 Prečo a ako bol modifikovaný? (Anton Paulik) . . . *37*

Rok 1848 – rok nádejí a sklamaní (Michal Lászik). *41*

KULTÚRA BUDUJE MESTO: Csabagyöngye – Čabianska perla (zst.Hajnalka Krajcsovics) *49*

Šírenie slovenského slova a ducha (Hajnalka Krajcsovics a Béla Gécs) *53*

Nič, iba spievať! ...z Tranoscia (Ondriš Kiszely). *57*

Čabiansky učiteľ a maliar Ladislav Mazán (László Mazán 1899 – 1949) (Bertalan Bertók) *59*

2023 – významný rok letectva (zst. Hajnalka Krajcsovics) *63*

Absolventka a bývalá učiteľka jubilujúcich slovenských škôl v Békešskej Čabe a v Sarvaši. (Alžbeta Uhrinová) *67*

Spomíname na čabiansku prababičku - Mamuška - (Brigitta Bálint-Gruber). *81*

Var, varecha, var. *85*

Kronika udalostí a akcií v Čabe a jej okolí *89*

PB